

Briuselis, 2021 03 03
COM(2021) 101 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Lygybės Sąjunga. 2021-2030 m. neįgaliųjų teisių strategija

Lygybės Sąjunga. 2021–2030 m. neįgaliųjų teisių strategija

„Neįgalieji turi teisę turėti geras sąlygas darbo vietoje, gyventi savarankiškai, turėti lygias galimybes, visapusiškai dalyvauti savo bendruomenės gyvenime. Visi turi teisę gyventi be kliūčių. Mūsų, kaip bendruomenės, pareiga yra užtikrinti jų visapusišką dalyvavimą visuomenės gyvenime lygiomis teisėmis su kitais.“

Komisijos pirmininkė U. von der Leyen¹

1. Vizija ir būtinybė imtis veiksmų

Europos Sąjunga yra grindžiama lygybės, socialinio sąžiningumo, laisvės, demokratijos ir žmogaus teisių vertybėmis. Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV) ir Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija yra kovos su visų formų diskriminacija pagrindas, o lygybė jose įtvirtinta kaip ES politikos kertinis akmuo. Pirmininkė U. von der Leyen kaip vieną iš savo Komisijos prioritetų paskelbė siekį sukurti lygybės Sąjungą visomis jos prasmėmis.

2006 m. priėmus Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją (JT NTK arba Konvenciją), įvyko proveržis nustatant neįgaliųjų teisių būtiniausius standartus². ES ir jos valstybės narės yra JT neįgaliųjų teisių Konvencijos šalys ir daro pažangą ją įgyvendindamos³.

Europos socialinių teisių ramstis⁴ yra užimtumo ir socialinės politikos kelrodis, kurį 2017 m. bendrai paskelbė Europos Parlamentas, Taryba ir Europos Komisija. Ramsčio 17 principu pabrėžiama, kad neįgalieji turi teisę į pajamų paramą, kuria užtikrinama, kad jie galėtų gyventi oriai bei nepriklausomai ir naudotis paslaugomis, kurios jiems sudaro sąlygas visapusiškai dalyvauti darbo rinkoje ir visuomenės gyvenime, bei prie jų poreikių pritaikyta darbo aplinka.

2010-2020 m. Europos strategija dėl negalios⁵ buvo sudarytos sąlygos kurti Europą be kliūčių skatinant ir ES fondų lėšomis remiamus veiksmus, kad pasikeistų ES gyvenančių maždaug 87 milijonų žmonių, turinčių kokią nors negalią, gyvenimas⁶. Iš vertinimo⁷ matyti, kad jis padėjo pagerinti padėtį įvairiose srityse, visų pirma prieinamumo neįgaliesiems ir jų teisių propagavimo srityse, neįgaliųjų klausimą paskelbus vienu iš svarbiausių ES darbotvarkės klausimų.

Tačiau neįgalieji vis dar susiduria su didelėmis kliūtimis norėdami pasinaudoti sveikatos priežiūros, švietimo paslaugomis, įsidarbinti, dalyvauti rekreaciniame veikloje ir politiniame gyvenime. Jiems gresia didesnis skurdo ar socialinės atskirties pavojus

¹ Europos Komisijos pirmininkė U. von der Leyen, [2020 m. Europos neįgaliųjų diena](#).

² [JT neįgaliųjų teisių konvencijos](#)

³ [įgyvendinimas ES lygmeniu](#).

⁴ [Tarpinstitucinė deklaracija dėl Europos socialinių teisių ramsčio](#) (2017/C 428/09).

⁵ Komisijos komunikatas (COM(2010) 636 final). „[2010–2020 m. Europos strategija dėl negalios](#)“.

⁶ Duomenys: ES SPGS (Pajamų ir gyvenimo sąlygų statistika) ir ES darbo jėgos tyrimas. 24,7 proc. vyresnių nei 16 metų ES gyventojų susiduria su veiklos apribojimais, 17,7 proc. susiduria su vidutiniais, 7 proc. – su dideliais apribojimais; S. Grammenos / M. Priestley, 2020 m., „[Europos 2020 m. duomenys ir neįgalieji](#)“.

⁷ Komisijos tarnybų dokumentas (SWD(2020) 291 final) [dėl 2010–2020 m. Europos strategijos dėl negalios vertinimo](#).

(28,4 proc.), palyginti su negalios neturinčiais asmenimis (18,4 proc.). Daugiau kaip pusė neįgaliųjų teigia, kad 2019 m. asmeniškai jautėsi diskriminuojami⁸.

COVID-19 pandemija ir jos ekonominiai padariniai verčia dar skubiau spręsti šią problemą, nes ji didina kliūtis ir nelygybę⁹. Stacionariosios globos įstaigose gyvenantys neįgalieji ne tik dažniau užsikrečia, bet ir labiau kenčia nuo socialinių kontaktų ribojimo taisyklių sukeltos izoliacijos. Bendruomenėje ir namuose gyvenantiems asmenims kyla riboto asmeninių paslaugų teikimo problema, dėl kurios gali kilti pavojus savarankiškam gyvenimui. Dėl ribotų galimybių naudotis telekonferencijoms, nuotoliniam darbui ir mokymuisi, apsipirkimui internetinėse parduotuvėse būtinomis IRT priemonėmis ir gauti su COVID-19 susijusią informaciją, yra sudėtinga atlikti net ir mažas užduotis. ES ėmėsi skubių veiksmų, kad sušvelnintų socialines ir ekonomines pandemijos pasekmes ir užtikrintų sąžiningą ir įtraukų ekonomikos atsigavimą, siekiant šalinti skirtumus ir nelygybę. Komisija jau 2020 m. pavasario pradžioje skatino neatidėliotinas priemones¹⁰ ir gegužės mėn. pasiūlė svarbų Europos ekonomikos atgaivinimo planą¹¹. Naujas ilgalaikis ES biudžetas ir laikinas ekonomikos gaivinimo planas „NextGenerationEU“¹² sudaro didžiausią kada nors priimtą paskatų paketą. Juo bus remiamas neįgalumą apimantis atsakas į COVID-19 ir ekonomikos atsigavimą¹³.

Laikas išplėtoti Europos veiksmus. Europos Parlamentas¹⁴ paragino pateikti atnaujintą strategiją dėl negalios, apimančią visas Konvencijos sritis, o Taryba yra įsipareigojusi tęsti jos įgyvendinimo darbą¹⁵. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas ir Europos regionų komitetas pabrėžė prieinamumo ir savarankiško gyvenimo vaidmenį, taip pat valdymo ir stebėsenos svarbą¹⁶.

Šia strategija siekiama per ateinantį dešimtmetį pagerinti neįgaliųjų gyvenimą ES ir už jos ribų. Šios strategijos tikslus galima pasiekti tik koordinuotais nacionalinio ir ES lygmens veiksmais, valstybėms narėms ir regionų bei vietos valdžios institucijoms tvirtai įsipareigojant įgyvendinti Komisijos siūlomus veiksmus.

Kai kuriose srityse, pavyzdžiui, transporto ar vidaus rinkos, ES dalijasi kompetencija su valstybėmis narėmis. Kitose svarbiose srityse, pavyzdžiui, sveikatos, švietimo ir kultūros, pagrindinė kompetencija priklauso valstybėms narėms, o ES atlieka pagalbinį vaidmenį. Todėl pagrindinė atsakomybė už savo nacionalinės neįgaliųjų politikos formavimą ir toliau tenka valstybėms narėms dėl jų įsipareigojimų įgyvendinti JT neįgaliųjų teisių konvenciją ir laikantis taikytinų ES taisyklių. Šia strategija taip pat bus užtikrinta, kad Komisija rodytų pavyzdį įgyvendindama JT neįgaliųjų teisių konvenciją ir suintensyvintų savo darbą su kitomis ES institucijomis šiuo tikslu.

⁸ Specialusis Eurobarometro tyrimas Nr. 493 „Diskriminacija ES“, 2019 m. gegužės mėn.

⁹ [JT informacija apie neįgaliuosius ir COVID-19](#).

¹⁰ [Sanglaudos politikos veiksmai prieš koronavirusą](#): Europos solidarumo fondas; Atsako į koronaviruso grėsmę investicijų iniciatyva; sanglaudai ir Europos teritorijoms skirta ekonomikos gaivinimo pagalbos iniciatyva „REACT-EU“.

¹¹ Komisijos komunikatas (COM(2020) 456 final) „[Proga Europai atsigauti ir paruošti dirvą naujai kartai](#)“.

¹² Komisijos komunikatas (COM/2020/442 final) „[ES biudžetas Europos ekonomikos gaivinimo planui įgyvendinti](#)“.

¹³ Kaip raginama Sąjungos vyriausiojo įgaliotinio užsienio reikalams ir saugumo politikai ir Komisijos pirmininko pavaduotojo J. Borrellio, Komisijos pirmininko pavaduotojos V. Jourovos ir Komisijos narės H. Dalli [bendrame pareiškime](#).

¹⁴ 2020 m. birželio 18 d. Europos Parlamento rezoliucija [dėl Europos strategijos dėl negalios po 2020 m.](#)

¹⁵ Tarybos išvados, 2019 m.: „[Darbo rinkoje pažeidžiamų asmenų užimtumo gerinimas](#)“; Tarybos išvados [dėl negalia turinčių asmenų galimybių sportuoti](#).

¹⁶ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK), 2019 m. „[2020–2030 m. ES darbotvarkės dėl neįgaliųjų teisių kūrimas](#)“; Europos regionų komitetas, 2017 m., „[Sveikatos priežiūros sistemų deinstitutionalizavimas vietos ir regionų lygmeniu](#)“.

Šioje strategijoje atsižvelgiama į įvairias negalias, atsirandančias dėl ilgalaikių, dažnai iš pažiūros nematomų fizinių, psichikos, intelekto ar jutimo sutrikimų sąveikos su aplinkos kliūtimis, taip pat į didėjančią negalios paplitimą su amžiumi – beveik pusė vyresnių nei 65 m. asmenų praneša turį kokią nors negalią. Šia strategija skatinama laikytis tarpsektorinio požiūrio šalinant konkrečias kliūtis, kylančias dėl negalios sankirtos su tapatybe (socialinės lyties, rasine, etnine, lytine, religine) arba atsidūrus sunkioje socialinėje ir ekonominėje ar kitaip pažeidžiamoje padėtyje. Kalbant apie neįgaliuosius, ypatingą dėmesį reikia skirti moterims, vaikams, vyresnio amžiaus asmenims, benamiams, pabėgėliams, migrantams, romams ir kitoms etninėms mažumoms.

Strategija remiamas perėjimas prie žaliosios ekonomikos ir skaitmeninė pertvarka bei sveika Europa¹⁷, taip prisidedant prie tvarios, atsparios, novatoriškos ir sąžiningos Sąjungos. Tai yra Komisijos priimto Europos socialinių teisių ramsčio veiksmų plano dalis. Ši strategija papildys lygybės strategijas, priimtas siekiant kovoti su visų formų diskriminacija, ir padės sukurti Lygybės Sąjungą, sustiprins Europos, kaip pasaulinės partnerės kovojant su nelygybe, vaidmenį, padės siekti JT darnaus vystymosi tikslų¹⁸ ir skatinti žmogaus teises.

2. Prieinamumas – teisių, savarankiškumo ir lygybės skatinamasis veiksnys

Milijonai neįgaliųjų susiduria su kliūtimis naudodamiesi transportu, patekdami į pastatus ar gaudami informaciją.

Apstatytos ir virtualios aplinkos, technologijų, prekių ir paslaugų, transporto ir infrastruktūros prieinamumas yra teisių skatinamasis veiksnys ir neįgaliųjų visapusiško dalyvavimo lygiomis teisėmis su kitais asmenimis būtina sąlyga.

Per pastarąjį dešimtmetį įvairiose srityse priimta nemažai ES taisyklių, kad ES taptų prieinamesnė neįgaliesiems: Europos prieinamumo aktas, taikomas produktams ir paslaugoms, Interneto svetainių prieinamumo direktyva, Elektroninių ryšių kodeksas, Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva ir autorių teisių teisės aktai¹⁹. Europos prieinamumo standartai nustatyti siekiant remti įgyvendinimą užstatytoje aplinkoje ir IRT, o organizacijoms – laikytis požiūrio „Dizainas visiems“²⁰. Europos politika yra skatinama skaitmeninė pertvarka ir įtraukios bei neįgaliesiems prieinamos skaitmeninės viešosios paslaugos²¹. Į neseniai pateiktą pasiūlymą dėl tarptinklinio ryšio teisės aktų peržiūros²² Komisija įtraukė konkrečias priemones, kuriomis siekiama sudaryti palankesnes sąlygas neįgaliesiems galutiniams paslaugų gavėjams naudotis skubios pagalbos iškvietimo

Namuose interneto ryšį turi 64,3 proc. vyresnių negu 16 m. amžiaus neįgaliųjų palyginti su 87,9 proc. negalių neturinčių asmenų.

¹⁷ [Europos žalioji kursas](#) (COM(2019) 640 final); [Europos klimato teisės aktas](#) (COM(2020) 788 final); [Europos skaitmeninės ateities formavimas](#) (COM/2020/67 final); [Europos sveikatos sąjungos kūrimas](#), (COM/2020/724 final); [Naujas žiedinės ekonomikos veiksmų planas](#) (COM(2020) 98 final); [„Renovacijos banga Europoje“](#) (COM(2020) 662); [2021–2027 m. skaitmeninio švietimo veiksmų planas](#) (COM(2020) 624 final).

¹⁸ Jungtinės Tautos. [Darnaus vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.](#)

¹⁹ Direktyva (ES) 2019/882 dėl [Europos prieinamumo akto](#); [Direktyva \(ES\) 2016/2102 dėl interneto svetainių prieinamumo](#);

[Direktyva \(ES\) 2018/1972](#), [Europos elektroninių ryšių kodeksas](#); [Direktyva 2018/1808 Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva](#) ir pagal [Marakešo sutartį \(2013 m.\)](#) priimti autorių teisių teisės aktai dėl geresnių sąlygų susipažinti su paskelbtais kūrinių sudarymo aktais, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalią turintiems asmenims.

²⁰ Prieinamumo standartai, nustatyti pagal Komisijos įgaliojimus Nr. 376, 554, 420 ir 473.

²¹ [2017 m. Talino deklaracija dėl e. valdžios](#); [Berlyno deklaracija dėl skaitmeninės visuomenės ir vertybėmis grindžiamos skaitmeninės vyriausybės](#). ES kosmoso programa taip pat remia e. valdžios politiką duomenimis, informacija ir paslaugomis.

²² Komisijos tarybų dokumentas (COM(2021) 85 final), [Pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl tarptinklinio ryšio per viešuosius judriojo ryšio tinklus Sąjungoje \(nauja redakcija\)](#).

paslaugomis.

Keleivių teisių srityje užtikrinama teisė į nediskriminavimą naudojantis transportu ir neįgaliųjų ir riboto judumo asmenų teisė gauti nemokamą pagalbą keliaujant oro, geležinkelių ar jūrų transporto priemonėmis, miesto ir tolimojo susisiekimo autobusais²³. Visiems pritaikyto miesto apdovanojimas²⁴ paskatino vadovautis nuosekliu, įvairius sektorius apimančiu požiūriu peržengiant teisėje nustatytus minimaliuosius standartus. Be to, Komisija rekomendavo, kad vykdant pastatų renovaciją ir siekiant padidinti energijos vartojimo efektyvumą turėtų būti užtikrinta, kad būtų pašalintos prieinamumo kliūtys²⁵.

Pagal ES taisykles prieinamumo reikalavimai valstybėms narėms yra privalomi, kad jos galėtų naudotis pasidalijamojo valdymo lėšomis, o prieinamų prekių, paslaugų ir infrastruktūros pirkimas yra privalomas vykdant viešuosius pirkimus²⁶. Valstybės narės taip pat raginamos įtraukti prieinamumo finansavimą į ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus.

Tačiau dar išlieka kliūčių neįgaliųjų judumui šalyse ir visoje Europoje ir kliūčių gauti informaciją, produktus, paslaugas ir būstą.

Kad Europoje šių kliūčių nebeliktų, valstybės narės turėtų įtraukti prieinamumą į visas susijusias politikos sritis ir veiksmus, visų pirma susijusius su Europos žaliuoju kursu, renovacijos banga ir naujuoju europiniu bauhausu bei rengti prieinamumo mokymus specialistams.

ES lygmeniu Komisija skirs daug dėmesio tiksliam visų ES taisyklių, kuriomis reglamentuojamas prieinamumas, įgyvendinimui ir vertinimui ir nustatys spragas bei tolesnių teisėkūros veiksmų poreikį²⁷. ES lygmens veiksmai taip pat apims tolesnę darbą standartizacijos ir techninių specifikacijų srityje. Iki 2023 m. Komisija išnagrinės pagalbinių technologijų vidaus rinkos veikimą ir nustatys, ar reikia imtis tolesnių veiksmų, nes skirtingos valstybių narių taikomos produktų tinkamumo ir sertifikavimo taisyklės gali pakenkti kainų konkurencingumui²⁸. 2021 m., atsižvelgdama į Komunikatą dėl renovacijos, Komisija peržiūrės su pastatų energiniu naudingumu susijusią teisės aktų sistemą, kuri taip pat daro poveikį prieinamumo gerinimui dėl renovacijos reikalavimų²⁹.

²³ [ES keleivių teisės](#); Sąveikumas [Komisijos reglamentas \(ES\) Nr. 1300/2014](#).

²⁴ Komisijos iniciatyva. [Visiems pritaikyto miesto apdovanojimas](#).

²⁵ 2019 m. gegužės 8 d. Komisijos rekomendacija (ES) 2019/786 dėl pastatų renovacijos.

²⁶ Pasiūlymas dėl Bendrų nuostatų reglamento (COM(2018) 375 *final*), iš dalies pakeisto COM(2020) 450 *final*. Direktyva 2014/24/ES [dėl viešųjų pirkimų](#).

²⁷ Oro, vandens, miesto ir tolimojo susisiekimo autobusų keleivių teisių neįgaliems ir riboto judumo asmenims vertinimas (2021 m.), siekiant peržiūrėti keleivių teises reglamentavimo sistemoje (2021–2022 m.); interneto svetainių prieinamumo direktyvos vertinimas (2022 m.); Europos elektroninių ryšių kodekso peržiūra (2025 m.).

²⁸ Ataskaitose dėl stebėsenos rezultatų ir įgyvendinimo užtikrinimo procedūros, kurias valstybės narės Komisijai pirmą kartą pateiks 2021 m. gruodžio mėn. ir vėliau teiks kas trejus metus, bus parodyta direktyvos praktinio įgyvendinimo ir viešojo sektoriaus saityno svetainių bei mobiliųjų programėlių prieinamumo didinimo pažanga laikui bėgant.

²⁹ Nors įpareigojimas kasmet renovuoti tam tikrą viešųjų pastatų procentinę dalį šiuo metu taikomas tik centrinės valdžios institucijoms, jis bus taikomas ir visų viešojo administravimo lygmenų pastatams, įskaitant Komisiją.

Pavyzdinė iniciatyva

2022 m. Komisija, siekdama padidinti prieinamumo politikos nuoseklumą ir palengvinti prieigą prie atitinkamų žinių, įsteigs Europos išteklių centrą „**AccessibleEU**“. Ši bendradarbiavimo sistema suburs už prieinamumo taisyklių įgyvendinimą ir vykdymo užtikrinimą atsakingas nacionalines valdžios institucijas ir visų prieinamumo sričių ekspertus ir specialistus ir skatins įvairiuose sektoriuose dalytis gerąja patirtimi, plėtoti politiką nacionaliniu ir ES lygmenimis, taip pat kurti priemones ir standartus, kuriais siekiama palengvinti ES teisės įgyvendinimą. Rengtis „**AccessibleEU**“ Komisija pradės naujai sukurtoje **Neįgaliųjų platformoje**³⁰.

Komisija taip pat:

- ✓ 2021 m. pateiks praktinių gairių valstybėms narėms, kad padėtų joms įgyvendinti **viešųjų pirkimų direktyvoje** nustatytas prieinamumo užtikrinimo prievoles ir paskatintų viešųjų pirkimų specialistų mokymą apie prieinamumo reikalavimus atitinkančius pirkimus;
- ✓ 2021 m. į **sustiprintą ES skaitmeninės valdžios strategiją** įtrauks prieinamumą ir įtraukumą, daugiausia dėmesio skiriant į žmogų orientuotoms ir patogioms naudoti skaitmeninėms viešosioms paslaugoms visoje Europoje, kuriomis tenkinami Europos piliečių, įskaitant neįgaliuosius, poreikiai ir pageidavimai;
- ✓ 2022 m. įvertins **Interneto svetainių prieinamumo direktyvos** taikymą ir spręs, ar direktyva turėtų būti peržiūrėta siekiant pašalinti nustatytas spragas, pavyzdžiui, dėl taikymo srities, technologinės pažangos ir suderinamumo su kitais atitinkamais ES teisės aktais;
- ✓ 2021 m. laikydamasi Tvaraus ir pažangaus judumo strategijos peržiūrės **keleivių teisių reglamentavimo sistemą, įskaitant neįgalių ir riboto judumo asmenų teises** oro, vandens, miesto ir tolimojo susisiekimo autobusų transporto srityje³¹;
- ✓ Iki 2022 m. pradės **geležinkelių infrastruktūros objektų**, t. y. prieinamų geležinkelio stočių dalių, **inventorizaciją**, siekdama nustatyti esamas prieinamumo kliūtis ir barjerus³²;
- ✓ 2021 m. peržiūrės Reglamentą dėl Sąjungos **transeuropinio transporto tinklo plėtros gairių, kad būtų sustiprinta prieinamumo nuostata**³³;
- ✓ 2021 m. peržiūrės Judumo mieste dokumentų rinkinį, kad būtų sustiprintas **tvaraus judumo planavimas**, pagal kurį reikalaujama, kad valstybės narės priimdamos vietas judumo planus atsižvelgtų į įvairių grupių, įskaitant neįgaliuosius, poreikius³⁴.

³⁰ Žr. 7.3 skirsnį.

³¹ Komisijos komunikatas (COM(2020) 789 *final*), „[Darnaus ir išmanaus judumo strategija](#)“, 91 ir 92 punktai ir priedas, 63 ir 64 veiksmai. Šiuo metu atliekami reglamentų dėl neįgalių ir riboto judumo asmenų oro transporto keleivių teisių ir dėl vandens ir miesto bei tolimojo susisiekimo autobusų keleivių teisių (2021 m.) vertinimai, kurie turėtų būti užbaigti 2021 m. pirmąjį pusmetį.

³² [Komisijos įgyvendinimo reglamentas \(ES\) 2019/772](#).

³³ Reglamentas (ES) Nr. 1315/2013 dėl [Sąjungos transeuropinio transporto tinklo plėtros gairių](#); Komisijos komunikatas (COM(2020) 789 *final*), „[Darnaus ir išmanaus judumo strategija](#)“, 23 punktais ir priedas, 55 veiksmas.

³⁴ Komisijos komunikatas (COM(2020) 789 *final*), 37 punktas ir priedas, 20 veiksmas.

3. Naudojimas ES teisėmis

Neįgalieji lygiomis teisėmis su kitais asmenimis turėtų naudotis visomis teisėmis, ypač kai persikelia į kitą valstybę narę arba dalyvauja politiniame gyvenime.

3.1. Laisvė judėti ir gyventi

Vykstantiems į kitą valstybę narę dirbti, studijuoti arba dėl kitų priežasčių neįgaliesiems gali kilti sunkumų siekiant, kad būtų pripažintas jų neįgalumo statusas. Tai reiškia, kad jie gali susidurti su kliūtimis naudotis paslaugomis, įskaitant gestų kalbos vertimą, ir gauti neįgaliųjų išmokas ir paslaugas toje šalyje. Nesklandumų gali būti ir dėl tarpvalstybinio paslaugų teikimo. Komisija taip pat kartu su valstybėmis narėmis išplės neįgalumo statuso abipusio pripažinimo taikymo sritį tokiose srityse kaip darbo jėgos judumas ir su paslaugų teikimo sąlygomis susijusios išmokos.

Pavyzdinė iniciatyva

Komisija pasiūlys iki 2023 m. pabaigos sukurti **Europos neįgaliojo kortelę**, kuri būtų pripažįstama visose valstybėse narėse. Bus remiamasi patirtimi, įgyta vykdant bandomąjį ES neįgaliojo kortelės projektą³⁵ aštuoniose valstybėse narėse ir naudojant Europos neįgaliųjų automobilių statymo kortelę.

3.2. Dalyvavimo demokratiname procese skatinimas

Dėl nacionalinių taisyklių **800 000 Europos Sąjungos neįgaliųjų piliečių** negali naudotis teise dalyvauti Europos Parlamento rinkimuose, aiškinant jų negalia ar psichinės sveikatos problemomis.

Visapusiškas politinis dalyvavimas, kaip reikalaujama JT neįgaliųjų teisių konvencijoje, reiškia, kad neįgalieji vienodomis sąlygomis su kitais dalyvauja rinkimuose, taip pat politiniuose ir sprendimų priėmimo procesuose.

Neįgaliesiems dažnai kyla praktinių sunkumų naudotis savo teisėmis dėl riboto prieinamumo (įskaitant informacijos ir bendravimo gestų kalba trūkumą) arba dėl jų veiksnumo

apribojimų³⁶.

Rekomendacijoje dėl 2019 m. Europos Parlamento rinkimų³⁷ Komisija paragino valstybes nares skatinti nepakankamai atstovaujамų grupių, įskaitant neįgaliuosius, naudojimąsi rinkimų teisėmis. Kelios valstybės narės jau priėmė tikslinius teisės aktų pakeitimus, toliau šis procesas skatinamas Europos demokratijos veiksmų planu³⁸. Komisijos 2019 m. Europos Parlamento rinkimų įgyvendinimo ataskaitoje pažymėta, kad

³⁵ [ES neįgaliojo kortelė: bandomasis projektas aštuoniose valstybėse narėse](#) (Belgijoje, Estijoje, Italijoje, Kipre, Maltoje, Rumunijoje, Slovėnijoje, Suomijoje).

³⁶ Infografikas. EESRK informacinis pranešimas (SOC/554), 2019 m.: [Realios neįgaliųjų teisės balsuoti Europos Parlamento rinkimuose](#). Rinkimų organizavimas ES iš esmės reglamentuojamas valstybių narių lygmeniu, be to, esama įvairių nacionalinių įstatymų, turinčių įtakos politinei reklamai ir komunikacijai, įskaitant jų skaidrumą. Taip pat yra daug su šiuo klausimu susijusių ES teisės aktų. Kalbant apie Europos Parlamento rinkimus, tai yra 1976 m. Europos Parlamento rinkimų aktas ir reglamentas dėl Europos politinių partijų ir fondų statuto ir finansavimo. Komisija neturi bendrų įgaliojimų kišti į rinkimų reikalus. Vadovaujantis tam tikrais pagrindiniais principais, pavyzdžiui, nustatytais Europos Sąjungos sutarties 2 ir 14 straipsniuose, konkrečių rinkimų organizavimo sąlygų nustatymas priklauso valstybių narių, o užtikrinimas, kad būtų laikomasi visos taikytinos teisės ir atitinkamų standartų, – kompetentingų nacionalinių administracinių ir teisminių institucijų kompetencijai ir atsakomybės sričiai.

³⁷ Komisijos rekomendacija (ES) 2018/234, [kaip 2019 m. Europos Parlamento rinkimuose iškelti Europos aspektą ir padaryti juos dar sklandesnius](#).

³⁸ Komisijos komunikatas (COM(2020) 790 final), [Europos demokratijos veiksmų planas](#).

reikia daryti didesnę pažangą³⁹. Europos Parlamentas paragino valstybes nares aktyviau keistis geriausios praktikos pavyzdžiais⁴⁰ siekiant pagerinti neįgaliųjų dalyvavimo politiniame gyvenime sąlygas, įskaitant informacijos ir balsavimo vietų prieinamumą.

Kaip paskelbta 2020 m. pilietybės ataskaitoje⁴¹, Komisija bendradarbiaus su valstybėmis narėmis, be kita ko, rengdama specialias diskusijas Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinkle⁴² ir Europos Parlamente, kad būtų užtikrintos lygios su kitų asmenų neįgaliųjų politinės teisės. Neįgalieji turėtų visapusiškai dalyvauti Konferencijoje dėl Europos ateities.

Komisija taip pat:

- ✓ bendradarbiaus su valstybėmis narėmis Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinkle, kad būtų remiamas visapusiškas dalyvavimas rinkimuose ir **Europos Parlamento rinkimų prieinamumas** (tiek rinkėjams, tiek kandidatams), kreipiantis į nepakankamai atstovaujamus piliečius, įskaitant neįgalius piliečius, siekiant užtikrinti, kad neįgalieji galėtų lygiomis sąlygomis su kitais asmenimis naudotis politinėmis teisėmis;
- ✓ 2022 m. aukšto lygio renginyje dėl rinkimų, apie kurį paskelbta demokratijos veiksmų plane, aptars įtraukios demokratijos praktiką ir sieks, kad **kandidatų sąrašuose atsispindėtų** mūsų visuomenių **įvairovė**;
- ✓ šiuo pagrindu ir glaudžiai bendradarbiaudama su valstybėmis narėmis Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinkle, 2023 m. parengs **gerosios rinkimų praktikos vadovą**, kuriame būtų aptariamas neįgalių piliečių **dalyvavimas** rinkimų procese;
- ✓ sieks **atsižvelgti į neįgalių piliečių poreikius elektroninio balsavimo praktikos kompendiume**, kuris numatytas Europos demokratijos veiksmų plane;
- ✓ remis įtraukų demokratinį dalyvavimą, įskaitant neįgaliųjų dalyvavimą, pasitelkdama naują **Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programą** (CERV).

4. Derama gyvenimo kokybė ir savarankiškas gyvenimas

Savarankiškas gyvenimas, kokybiškos socialinės ir užimtumo paslaugos, prieinamas ir įtraukus būstas, mokymasis, pakankama socialinė apsauga ir stipresnė socialinė ekonomika – visai tai yra būtina neįgaliųjų deramoms gyvenimo sąlygoms užtikrinti.

Daugiau kaip milijonas neįgalių vaikų ir jaunesnių negu 65 m. amžiaus suaugusiųjų bei daugiau kaip du milijonai 65 m. ir vyresnių neįgalių suaugusiųjų gyvena globos įstaigose.

Darbą turi 50,8 proc. neįgaliųjų ir 75 proc. negalios neturinčių asmenų.

Neaktyvūs yra 37,6 proc. neįgaliųjų ir 17,6 proc. negalios neturinčių asmenų.

Skurdo ir socialinės atskirties grėsmė kyla 28,4 proc. neįgaliųjų ir 18,4 proc. negalios neturinčių asmenų

³⁹ Komisija bendradarbiaus su valstybėmis narėmis, kad patobulintų rodiklius ir duomenų rinkimą, atsižvelgdama į šioje ataskaitoje nustatytus trūkumus.

⁴⁰ 2020 m. lapkričio 26 d. Europos Parlamento rezolucija. [Europos Parlamento rinkimų apžvalga](#).

⁴¹ Komisija, 2020 m. [2020 m. ES pilietybės ataskaita](#). Galių suteikimas piliečiams ir jų teisių apsauga.

⁴² [Europos bendradarbiavimo rinkimų klausimais tinklas](#).

4.1. Savarankiško gyvenimo plėtojimas ir bendruomeninių paslaugų stiprinimas

Vyresnio amžiaus ir jauni neįgalieji turi vienodą teisę gyventi savarankiškai ir būti įtraukti į bendruomenę bei turi turėti lygiai tokias pat galimybes pasirinkti gyvenimo vietą bei su kuo ir kaip gyventi, kaip ir kiti žmonės. Pastarąjį dešimtmetį ES finansavimu svariai prisidėta prie neįgaliųjų savarankiško gyvenimo ir įtraukties bendruomenėje plėtojimo⁴³. Savarankiškam gyvenimui reikia diferencijuotų kokybiškų, prieinamų, į asmenį orientuotų ir įperkamų bendruomeninių ir šeimyninių paslaugų, apimančių asmeninę pagalbą, medicininę priežiūrą ir socialinių darbuotojų intervenciją, kuriomis būtų palengvinama kasdienė veikla ir suteikiama pasirinkimo galimybių neįgaliesiems ir jų šeimos nariams.

Pagrindinės paramos paslaugos turi būti įtraukios ir prieinamos neįgaliesiems vaikams ir vyresnio amžiaus žmonėms, kartu atsižvelgiant į lyčių ir kultūros aspektus.

Vis dėlto daugelis suaugusiųjų ir vaikų neįgaliųjų, ypač gyvenančių globos įstaigose, yra atskirti nuo bendruomenės gyvenimo ir negali kontroliuoti savo kasdienio gyvenimo⁴⁴. Daugiausia taip yra dėl nepakankamo tinkamų bendruomeninių paslaugų teikimo, aprūpinimo būstu ir technine pagalba, taip pat dėl ribotos paramos šeimoms ir individualios pagalbos, be kita ko, psichikos sveikatos srityje⁴⁵. Itin sudėtinga padėtis atokiose ir kaimo vietovėse. Dėl COVID-19 pandemijos išryškėjo ir padidėjo sunkumai, su kuriais susiduria globos įstaigose gyvenantys asmenys.

Įvairiose valstybėse narėse ir jų viduje teikiamų paslaugų kokybė skiriasi⁴⁶. Be to, sektoriui poveikį daro darbo jėgos trūkumas ir sudėtingos darbo sąlygos. Kaimo vietovėse vyresnio amžiaus neįgalieji dažniau negauna pakankamai socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų⁴⁷. Žaliojoje knygoje dėl senėjimo⁴⁸ aptariamas klausimas dėl galimybės naudotis tokiomis paslaugomis retai apgyvendintose vietovėse užtikrinimo, kuris bus toliau nagrinėjamas būsimoje ilgalaikėje kaimo vietovių vizijoje.

Visam tam reikia aktyvesnių valstybių narių veiksmų, ir Komisija remia nacionalinių, regioninių ir vietos valdžios institucijų deinstitucionalizavimo ir savarankiško gyvenimo plėtojimo pastangas, be kita ko, 2021-2027 m. pasidalijamojo valdymo fondų lėšomis, iniciatyva „Renovacijos banga“, ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų renovacijos komponentu ir techninės paramos priemone⁴⁹.

Spartesnė skaitmeninė pertvarka ir perėjimas prie žaliosios ekonomikos atveria galimybių naudojantis IRT, dirbtiniu intelektu ir robotika kurti vietoje teikiamas ir nuotolines neįgaliųjų poreikiams pritaikytas paslaugas. Kad būtų galima veiksmingai pasinaudoti šiomis technologijomis, reikia šalinti neįgaliesiems kylančias kliūtis ir investuoti į jų skaitmeninius įgūdžius.

⁴³ [ES finansavimas ir deinstitucionalizavimas](#); ilgalaikės globos įstaigoms ES finansavimo neskirta.

⁴⁴ N. Crowther (ANED), 2019 m.: [The right to live independently and to be included in the community in European States \(liet. „Teisė gyventi savarankiškai ir būti įtrauktam į bendruomenės gyvenimą Europos valstybėse“\)](#).

⁴⁵ COFACE. Šeimos Europa, 2020 m.: [Disability and the Family \(liet. „Negalia ir šeima“\)](#).

⁴⁶ Su neįgaliaisiais dirbančių specialistų Europos akademinis tinklas (ANED), 2018 m.: [Mainstreaming Disability Rights in the European Pillar of Social Rights – a compendium \(liet. „Neįgaliųjų teisių integravimas į Europos socialinių teisių ramstį – kompendiumas“\)](#), p. 94ff.

⁴⁷ EBPO (2020 m.). [Policies for present and future service delivery across territories \(liet. „Dabartinių ir būsimo paslaugų teikimo įvairiose teritorijose politika“\)](#).

⁴⁸ Komisijos tarnybų dokumentas (COM(2021) 50 final) [Žalioji knyga dėl senėjimo](#).

⁴⁹ 2021 m. vasario 10 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 2021/2014, kuriuo sukuriama Europos kaimynystės priemonė (OL L 57, 2014 3 15, p. 1).

Pavyzdinės iniciatyvos:

Komisija iki 2023 m. paskelbs **gaires, kuriose valstybėms narėms bus rekomenduojami savarankiško gyvenimo plėtojimo ir įtraukties bendruomenėje skatinimo būdai**, kad neįgalieji galėtų gyventi bendruomenėje, prieinamame ir remiamame būste arba toliau gyventi namuose (įskaitant asmeninės pagalbos programas).

Remdamasi esama Europos savanoriška socialinių paslaugų kokybės užtikrinimo sistema, Komisija iki 2024 m. pateiks specialią **pažangių socialinių paslaugų neįgaliesiems kokybės sistemą**, kad būtų pagerintas paslaugų teikimas neįgaliesiems ir padidintas darbo vietų šioje srityje patrauklumas, be kita ko, gerinant ir keičiant paslaugų teikėjų įgūdžius ir kvalifikacijas.

Komisija ragina valstybes nares:

- ✓ įgyvendinti **deinstitutionalizavimo psichikos sveikatos srityje ir visų neįgaliųjų, įskaitant vaikus, deinstitutionalizavimo gerą patirtį**, kad būtų sparčiau pereinama nuo institucinės globos prie paramos teikimo bendruomenėje paslaugų;
- ✓ skatinti ir užtikrinti finansavimą **prieinamam ir neįgaliųjų įtraukti užtikrinančiam socialiniam būstui**, be kita ko, neįgaliems vyresnio amžiaus asmenims, ir spręsti benamių neįgaliųjų problemas.

4.2. Naujoms darbo vietoms reikalingų naujų įgūdžių ugdymas

Tinkami įgūdžiai ir kvalifikacijos – būtina sąlyga norint patekti į darbo rinką ir sėkmingai joje įsitvirtinti. Kaip nustatyta Europos įgūdžių darbotvarkėje⁵⁰, tam reikia nacionalinių įgūdžių strategijų, apimančių taip pat konkrečius neįgaliųjų poreikius. Turi būti užtikrintos visų lygmenų lygios galimybės gauti išsilavinimą ir į darbo rinką orientuotas mokymas. Valstybės narės yra atsakingos už tai, kad švietimo ir mokymo politika būtų suderinta su neįgaliųjų poreikiais, laikantis JT neįgaliųjų teisių konvencijos.

Nepaisant to, kad turi teisę į įprastinį profesinį rengimą ir mokymą, daug jaunų neįgaliųjų yra nukreipiami į specialias profesines mokyklas. Taip dažnai yra dėl bendro prieinamumo trūkumo ir nesudarytų tinkamų sąlygų bei nepakankamos paramos neįgaliesiems, kurie mokosi įprastose profesinio rengimo įstaigose⁵¹. Iš jų pereiti į darbo rinką yra sunkiau nei iš įprastų švietimo įstaigų. Be to, suaugusiųjų mokymesi neįgaliųjų dalyvauja mažiau negu negalios neturinčių asmenų⁵².

Siekiant tvaraus konkurencingumo, socialinio teisingumo ir atsparumo, Tarybos rekomendacijoje dėl profesinio mokymo (VET)⁵³ valstybės narės raginamos rengti įtraukias ir prieinamas pažeidžiamoms grupėms, pavyzdžiui, neįgaliesiems, profesinio mokymo programas. Atnaujintas Europos pameistrystės aljansas padės dalytis žiniomis apie tai, kaip pameistrystė gali būti naudojama kaip socialinės įtraukties priemonė, ir skatins prisiimti įsipareigojimus dėl kokybiškos pameistrystės, teikiant paramą

⁵⁰ Komisijos komunikatas (COM(2020) 274 final) [Europos įgūdžių darbotvarkė](#), kuria siekiama tvaraus konkurencingumo, socialinio sąžiningumo ir atsparumo.

⁵¹ žr. ANED, 2018 m., p. 103f. Tinkamų sąlygų sudarymas – būtini ir tinkami pakeitimai ir pritaikymas, dėl kurių nepatiriama neproporcinga ar nepagrįsta našta ir kurių reikia konkrečiu atveju (JT NTK 2 straipsnis).

⁵² 2018 m. ES SPGS.

⁵³ Tarybos rekomendacija ([2020/C 417/01](#)).

neįgaliems besimokantiems asmenims. Pagal sustiprintą Jaunimo garantijų iniciatyvą⁵⁴ Komisija remia neįgalių jaunuolių informavimo veiklą ir aktyvumą.

Siekiant, kad pastangos švietimo ir mokymo srityje paskatintų dalyvavimą darbo rinkoje, svarbų vaidmenį turi atlikti profesinio orientavimo konsultantai ir visų pirma valstybinės užimtumo tarnybos. Įgūdžių darbotvarkėje Komisija įsipareigoja sutelkti jėgas su Europos valstybinių užimtumo tarnybų tinklu ir plėtoti tarpusavio mokymąsi, siekiant atkreipti dėmesį į darbo rinkoje reikalingus įgūdžius; aktyviau teikti orientavimo paslaugas, be kita ko, dirbantiems asmenims ir pažeidžiamoms grupėms, ir šalinti įgūdžių, visų pirma skaitmeninių įgūdžių, spragas, dažnai bendradarbiaujant su socialinėmis įmonėmis siekiant užtikrinti įtrauktį į darbo rinką. Kaip paskelbta 2021-2027 m. skaitmeninio švietimo veiksmų plane⁵⁵, valstybėms narėms bus padedama užtikrinti pagalbines technologijas ir parūpinti prieinamą skaitmeninę mokymosi aplinką ir turinį.

Komisija ragina valstybes nares:

- ✓ nustatyti neįgalių suaugusiųjų dalyvavimo **mokymosi** programose tikslus, siekiant skatinti jų dalyvavimą, ir užtikrinti, kad **nacionalinėse įgūdžių strategijose** būtų atsižvelgiama į konkrečius neįgaliųjų poreikius ir būtų lengviau pasiekti Įgūdžių darbotvarkėje ir veiksmų plane, kuriuo įgyvendinamas socialinių teisių ramstis, nustatytą tikslą;
- ✓ priimti tikslines priemones ir taikyti lanksčias mokymo formas, kad, be kita ko ir neįgaliesiems, būtų užtikrinamos **įtraukios ir prieinamos profesinio mokymo programos**;
- ✓ remiantis **Sektorijų bendradarbiavimo įgūdžių srityje plano** pagal Įgūdžių pakto rezultatais, toliau remiamas atitinkamų socialinės ekonomikos suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimas, be kita ko, nustatant skaitmeninių įgūdžių poreikius ir taikant pagalbines technologijas, kad padidėtų įsidarbinimo galimybės.

4.3. Galimybių gauti kokybiškas ir tvarias darbo vietas didinimas

Užimtumas yra geriausias būdas ekonominiam savarankiškumui ir socialinei įtraukčiai užtikrinti. Asmenų, turinčių negalią ir jos neturinčių, užimtumo skirtumas išlieka didelis: neįgaliųjų užimtumo lygis yra mažesnis, jie patiria neproporcingą nedarbo poveikį ir darbo rinkas palieka anksčiau. Daug sunkių negalią turinčių asmenų dirba ne atviroje darbo rinkoje, o įmonėse, kuriose siūlomas vadinamasis globojamasis užimtumas. Tai įvairios sistemos ir ne visos jos užtikrina tinkamas darbo sąlygas ar su darbu susijusias neįgaliųjų teises, taip pat galimybes patekti į atvirą darbo rinką⁵⁶. Nustačius neveiknumą, gali būti apribota intelekto ar psichikos sutrikimų turinčių asmenų galimybė sudaryti sutartis ar pradėti verslą, taip užkertant kelią savarankiškam darbui ir verslumui.

2010-2020 m. strategijos dėl negalios vertinime užimtumas nurodytas kaip vienas iš penkių svarbiausių būsimų veiksmų politikos prioritetų. Siekdama užtikrinti geresnius rezultatus darbo rinkoje neįgaliesiems, Komisija toliau remia valstybes nares įgyvendinant atitinkamas užimtumo gaires per Europos semestrą, plėtojant statistikos priemones ir

⁵⁴ Tarybos rekomendacija (2020/C 372/01). [„Sustiprinta Jaunimo garantijų iniciatyva“](#).

⁵⁵ Komisijos komunikatas (COM(2018) 022). [Skaitmeninio švietimo veiksmų planas](#).

⁵⁶ ANED, 2018 m., p. 184ff.

skatinant keitimąsi geriausios praktikos pavyzdžiais taikant atvirąjį koordinavimo metodą socialinės apsaugos ir socialinės įtraukties srityje. Įgyvendinti neįgaliųjų galimybes ir realizuoti gabumus naudinga patiems asmenims, ekonomikai ir visos visuomenės sanglaudai. ES užimtumo lygybės direktyva⁵⁷ labai prisidedama skatinant lygias neįgaliųjų teises užimtumo srityje, be kita ko, kiek tai susiję su tinkamų darbo sąlygų sudarymu darbe, tačiau reikia dėti daugiau pastangų, kad neįgaliesiems būtų užtikrinti geresni rezultatai darbo rinkoje.

Komisija ir toliau užtikrins, kad valstybės narės be išlygų taikytų Užimtumo lygybės direktyvoje nustatytas teises, ir 2021 m. pateiks šios direktyvos taikymo ataskaitą. Šioje ataskaitoje taip pat bus nagrinėjama, ar valstybės narės įgyvendina Komisijos rekomendaciją apsvarstyti galimybę paskirti lygybės įstaigą, kuriai būtų pavesta taikant minėtą direktyvą kovoti su diskriminacija dėl religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus ir seksualinės orientacijos⁵⁸.

Valstybės narės, remdamos neįgalios jaunuolius, gali pasinaudoti sustiprinta Jaunimo garantijų iniciatyva. Ypatingą dėmesį reikia skirti ir tokioms grupėms, kaip moterys ir psichosocialinę negalią turintys asmenys.

Komisija taip pat remia užimtumo politiką valstybėse narėse, skatindama socialinę ekonomiką, kuri teikia paslaugas neįgaliesiems, padeda neįgaliesiems ieškoti galimybių gauti darbą atviroje darbo rinkoje ir suteikia užimtumo galimybių⁵⁹. Šio sektoriaus padėtis ES labai nevienoda. Siekiant padėti valstybėms narėms stiprinti palankių sąlygų neturinčių grupių socialinę įtrauktį, ES viešųjų pirkimų teisės aktuose numatytos rezervuotos sutartys, o pagal ES konkurencijos teisę leidžiama teikti konkrečią valstybės pagalbą įdarbinant neįgalios darbuotojus. Tuo pat metu valstybės narės plėtoja įtraukiojo verslumo politiką, skirtą nepakankamai atstovaujamos grupėms, pavyzdžiui, moterims, jaunimui ir migrantams, įskaitant neįgaliuosius.

Pavyzdinė iniciatyva

2022 m. Komisija pateiks **dokumentų rinkinį, skirtą neįgaliųjų darbo rinkos rezultatams gerinti**, siekdama bendradarbiauti su Europos valstybinių užimtumo tarnybų tinklu, socialiniais partneriais ir neįgaliųjų organizacijomis. Šiuo dokumentų rinkiniu valstybėms narėms bus padedama įgyvendinti atitinkamas užimtumo gaires per Europos semestrą. Pagal jį bus teikiamos rekomendacijos ir remiamas tarpusavio mokymasis, kaip stiprinti užimtumo ir integracijos tarnybų gebėjimus, skatinti įdarbinimo perspektyvas imantis pozityvių veiksmų ir kovoti su stereotipais, užtikrinti tinkamas sąlygas, užtikrinti darbuotojų sveikatą ir saugą, lėtinių ligų ar nelaimingų atsitikimų atveju taikyti profesinės reabilitacijos sistemas, ieškoti kokybiškų darbo vietų globojamojo užimtumo srityje ir ieškoti būdų patekti į atvirą darbo rinką.

Komisija taip pat:

- ✓ 2021 m. paskelbs **ES užimtumo lygybės direktyvos**⁶⁰ įgyvendinimo ataskaitą ir prireikus imsis tolesnių su pasiūlymu dėl teisės akto susijusių veiksmų, visų pirma siekdama sustiprinti lygybės įstaigų vaidmenį;

⁵⁷ Tarybos direktyva 2000/78/EB, [nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus](#).

⁵⁸ Komisijos rekomendacija (ES) 2018/951 [dėl lygybės įstaigoms taikomų standartų](#).

⁵⁹ [Socialinė ekonomika ES](#). Socialinė ekonomika apima kooperatyvus, savidraudos draugijas, ne pelno asociacijas, fondus ir socialines įmones.

⁶⁰ Ši ataskaita bus pateikta kartu su ataskaita dėl 2000 m. birželio 29 d. Tarybos direktyvos 2000/43/EB, įgyvendinančios vienodo požiūrio principą asmenims nepriklausomai nuo jų rasės arba etninės priklausomybės.

- ✓ 2021 m. pateiks **socialinės ekonomikos veiksmų planą**, kurio tikslas – pagerinti socialinei ekonomikai palankią aplinką, įskaitant su neįgaliaisiais susijusias galimybes socialinėse įmonėse, pagrindinį dėmesį skiriant integravimui į atvirą darbo rinką;

Komisija ragina valstybes nares:

- ✓ ne vėliau kaip 2024 m. nustatyti **neįgaliųjų užimtumo lygio didinimo ir neįgaliųjų užimtumo lygio skirtumų mažinimo tikslus**, kad būtų lengviau pasiekti 2030 m. pagrindinį Europos socialinių teisių ramsčio įgyvendinimo veiksmų plane pasiūlytą užimtumo tikslą, kurį turi patvirtinti Europos Vadovų Taryba;
- ✓ stiprinti neįgaliesiems skirtų **užimtumo tarnybų** gebėjimus ir šiuo tikslu plėtoti darbą su socialiniais partneriais ir neįgaliųjų organizacijomis;
- ✓ sudaryti palankesnes **savarankiško darbo ir verslumo** sąlygas, be kita ko, protinę ir psichosocialinę negalią turintiems asmenims, teikiant paramą teisiniais ir verslo klausimais, taip pat ir naudojant ES lėšas.

4.4. Socialinės apsaugos sistemų stiprinimas

Tinkama socialinė apsauga, įskaitant pensijų sistemas, kaip ir teisingos užimtumo galimybės, yra būtina sąlyga siekiant užtikrinti tinkamas pajamas ir taip garantuoti deramą neįgaliųjų ir jų šeimų gyvenimo lygį.

Vadovaudamosi Europos socialinių teisių ramsčiu ir JT neįgaliųjų teisių konvencija, valstybės narės intensyviau reformavo savo socialinės apsaugos sistemas, įskaitant negalios vertinimo sistemas ir išmokas. Visose šalyse taikomos priemonės, kuriomis neįgaliesiems užtikrinamos pakaitinės pajamos. Įprasta praktika tampa asmeniniai biudžetai ir finansinė parama, taip pat ir slaugytojams⁶¹. Daug valstybių narių pagal Struktūrinių reformų rėmimo programą⁶² gavo Komisijos paramą savo socialinės apsaugos sistemų reformoms.

Tačiau tikslas užtikrinti tinkamą gyvenimo lygį visiems dar nepasiektas. Pagrindinės priežastys, dėl kurių neįgaliesiems ir jų šeimoms kyla didesnė skurdo rizika, yra nepakankamas dalyvavimas darbo rinkoje ir nepakankama socialinė apsauga bei papildomos su negalia susijusios išlaidos, įskaitant šeimos priežiūrą. Kartais neįgalumo išmokų skyrimo kriterijai tampa kliūtimis įsidarbinti.

Komisija:

- ✓ pradės **tyrimą dėl neįgaliųjų socialinės apsaugos ir jiems teikiamų paslaugų**, siekdama išnagrinėti su neįgalumo išmokomis, senatvės pajamomis, sveikatos draudimu, išmokomis pinigais ir negrynaisiais pinigais, taip pat su papildomomis išlaidomis dėl neįgalumo susijusią gerąją patirtį;
- ✓ rengs gaires, siekdama padėti valstybėms narėms vykdyti tolesnes **socialinės apsaugos reformas**, daugiausia dėmesio skiriant neįgaliesiems ir neįgalumo vertinimo sistemoms, įskaitant ir prašymus pagal techninės paramos priemonę.

⁶¹ ANED, 2018 m., p. 12, 62ff. taip pat žr. TDO: [Disability-inclusive social protection \(liet. „Neįgaliesiems įtrauki socialinė apsauga“\)](#).

⁶² 2021-2027 m. ši programa pakeista Techninės paramos priemone, kuriai suteikti platesni įgaliojimai ir padidintas 864,4 mln. EUR biudžetas.

Komisija ragina valstybes nares:

- ✓ nustatyti priemones, kuriomis būtų toliau **šalinamos neįgaliųjų socialinės apsaugos spragos**, siekiant sumažinti nelygybę, be kita ko, kompensuojant su neįgalumu susijusias papildomas išlaidas, ir teisę gauti neįgalumo išmokas.

5. Lygios galimybės ir nediskriminavimas

Neįgalieji turi teisę į apsaugą nuo bet kokios formos diskriminacijos ir smurto, lygias galimybes ir teisę į švietimą, kultūrą, būstą, poilsį, laisvalaikį, sportą ir turizmą, lygias galimybes ir teisę kreiptis į teismą, lygias galimybes naudotis visomis sveikatos priežiūros paslaugomis .

52 proc. neįgaliųjų jaučiasi diskriminuojami

Apie nepatenkintus sveikatos priežiūros poreikius praneša keturis kartus daugiau neįgaliųjų negu negalios neturinčių asmenų.

Mokyklos nebaigia 20,3 proc. neįgaliųjų palyginti su 9,8 proc. negalios neturinčių asmenų

Tik 29,4 proc. neįgaliųjų įgyja tretinį išsilavinimą palyginti su 43,8 proc. negalios neturinčių asmenų.

5.1. Teisės kreiptis į teismą, teisinės apsaugos gerinimas, laisvės ir saugumo užtikrinimas

Neįgaliesiems turėtų būti veiksmingai suteikiama teisė kreiptis į teismą, be kita ko, sudarant tinkamas sąlygas. Praktiškai yra susiduriama su praktinėmis ir teisinėmis kliūtėmis, kurios trukdo neįgaliesiems baudžiamosiose ir civilinėse bylose būti liudytojais, ginti savo, kaip aukų, įtariamųjų ar kaltinamųjų, teises ir dalyvauti atliekant profesines teisėjų, advokatų ir prokurorų funkcijas. Teisinių kliūčių visų pirma kyla asmenims, turintiems intelekto sutrikimų, psichosocialinių sutrikimų arba psichikos sveikatos problemų, nes jiems dažnai būna nustatytas ribotas veiksnumas arba neveiksnumas.

Komisija savo teisingumo sistemų skaitmeninimo, aukų teisių apsaugos ir specialistų mokymo iniciatyvose⁶³ atsižvelgia į negalią pagal JT neįgaliųjų teisių konvenciją. Teismų sistemų skaitmeninimas yra labai svarbus siekiant pagerinti, be kita ko, neįgaliųjų teisę kreiptis į teismą, užtikrinant prieinamumą. Komisija ypatingą dėmesį skirs neįgalioms moterims, kurios patiria smurtą nuo dviejų iki penkių kartų dažniau nei kitos moterys⁶⁴, taip pat globos įstaigose gyvenantiems neįgaliesiems. Teisingumo srities specialistų mokymo strategijoje Komisija daugiausia dėmesio skirs asmenų teisių apsaugai skaitmeninėje erdvėje ir papildomam teisės specialistų mokymui apie neįgalumą reglamentuojančius teisės aktus, įskaitant JT neįgaliųjų teisių konvenciją.

Komisija:

- ✓ bendradarbiaus su valstybėmis narėmis siekdama įgyvendinti 2000 m. Hagos konvenciją dėl pažeidžiamų suaugusių asmenų tarptautinės apsaugos pagal JT

⁶³ Komisijos komunikatas (COM(2020) 710 *final*), „Teisingumo sistemų skaitmeninimas Europos Sąjungoje“; Komisijos komunikatas (COM(2020) 258 *final*), [ES aukų teisių strategija \(2020–2025 m.\)](#); Komisijos komunikatas (COM(2020) 713 *final*), Teisingumo užtikrinimas ES: [2021–2024 m. Europos teisėjų mokymo strategija](#).

⁶⁴ Savo [rezoliucijoje dėl neįgalių moterų padėties](#) (2018/26855RSP) Europos Parlamentas taip pat pabrėžia, kad 34 proc. sveikatos problemų arba negalią turinčių moterų gyvenime yra patyrusios fizinį ar seksualinį partnerio smurtą.

neįgaliųjų teisių konvenciją, be kita ko, atliekant **pažeidžiamų suaugusių asmenų, ypač turinčių intelekto sutrikimų, apsaugos tarpvalstybiniais atvejais tyrimą**, kad visoms valstybėms narėms būtų sudarytos sąlygos ją ratifikuoti;

- ✓ pradės **tyrimą dėl procesinių garantijų pažeidžiamiems suaugusiesiems baudžiamosiose bylose** ir įvertins, ar reikia pateikti pasiūlymų dėl teisėkūros procedūra priimamų aktų, kuriais būtų **stiprinama parama pažeidžiamiems suaugusiesiems, kurie tampa nusikaltimų aukomis, ir jų apsauga** laikantis ES aukų teisių strategijos (2020-2025 m.);
- ✓ teiks **valstybėms narėms gaires dėl neįgaliųjų teisės kreiptis į teismą ES**, remdamasi Jungtinių Tautų pateiktomis tarptautinėmis gairėmis⁶⁵;
- ✓ parengs priemonių, kad padėtų valstybėms narėms skatinti neįgaliųjų kaip **specialistų** dalyvavimą teisingumo sistemoje ir rinks **sprendimų priėmimo pagalbos** gerosios patirties pavyzdžius.

5.2. Lygios galimybės naudotis socialine apsauga, sveikatos priežiūra, švietimu ir prekėmis bei paslaugomis, įskaitant būstą

Kova su visų formų neįgaliųjų diskriminacija yra JT neįgaliųjų teisių konvencijos pagrindas. ES yra priėmusi išsamius ES kovos su diskriminacija teisės aktus, kuriais siekiama užtikrinti vienodą požiūrį nepriklausomai nuo lyties, seksualinės orientacijos, rasinės ar etninės kilmės, amžiaus, religijos ar tikėjimo⁶⁶. Užimtumo lygybės direktyvoje numatytos konkrečios priemonės vienodam požiūriui į neįgaliuosius užtikrinti.

ES teisėje yra spragų siekiant užtikrinti vienodą požiūrį į neįgaliuosius ne užimtumo srityje, pavyzdžiui, socialinės apsaugos, sveikatos priežiūros, švietimo⁶⁷ ir galimybių naudotis prekėmis bei paslaugomis, įskaitant būstą, srityse. Kol nepriimtas Komisijos pasiūlymas dėl Tarybos direktyvos dėl vienodo požiūrio⁶⁸, tebeegzistuojanti nelygybė ir diskriminacija rodo, kad reikia didesnės pažangos ES teisės aktų srityje.

Komisija ragina valstybes nares:

- ✓ sudaryti sąlygas priimti **Komisijos pasiūlymą dėl horizontaliosios direktyvos**, kuria įgyvendinamas vienodo požiūrio principas ne užimtumo srityje, įskaitant negalią;
- ✓ remti **ES ir nacionalinių JT neįgaliųjų teisių konvencijos sistemų** bei Europos teisių gynėjų tinklų narių bendradarbiavimą⁶⁹.

⁶⁵ Jungtinių Tautų Organizacija (2020). [International Principles and Guidelines on Access to Justice for Persons with Disabilities](#) (liet. „Neįgaliųjų teisės kreiptis į teismą tarptautiniai principai ir rekomendacijos“).

⁶⁶ [Rasinės lygybės direktyva](#) (2000/43/EB); [Užimtumo lygybės direktyva](#) (2000/78/EB); [Vienodo požiūrio direktyva](#) (2006/54/EB).

⁶⁷ Spragos: žr. 4 ir 5 skyriuose pateikiamus infografikus apie diskriminaciją, švietimą, užimtumą, skurdą ir sveikatos priežiūrą.

⁶⁸ Pasiūlymas COM/2008/0426 dėl Tarybos direktyvos, kuria įgyvendinamas vienodo požiūrio į asmenis, nepaisant jų religijos ar tikėjimo, negalios, amžiaus arba seksualinės orientacijos, principas.

⁶⁹ Pavyzdžiui, Europos nacionalinių žmogaus teisių institucijų tinklas (ENNHRI), Europos lygybės įstaigų tinklas („Equinet“) ir Europos ombudsmenų tinklas (ENO).

5.3. Įtraukus ir prieinamas švietimas

Švietimas suteikia kovos su skurdu ir visapusiškai įtraukusių visuomenių kūrimo pagrindą. Neįgalieji turi teisę lygiomis teisėmis su kitais asmenimis dalyvauti visų lygmenų ir formų švietimo sistemose, įskaitant ikimokyklinį ugdymą ir priežiūrą. Švietimo įstaigose ir atitinkamuose teisės aktuose turi būti numatytos sąlygos taikyti įtraukų požiūrį.

Kaip rodo turinčių negalią ir jos neturinčių besimokančių asmenų švietimo rezultatų skirtumai, dar reikia daug nuveikti. Daugiau neįgalių jaunuolių nebaigia mokyklos ir mažiau neįgalių besimokančių asmenų įgyja universitetinį išsilavinimą (14,4 p. p. atotrūkis). Daug neįgalių vaikų ir jaunuolių yra mokomi specialiose mokyklose, kuriose ne visada užtikrinamas veiksmingas perėjimas į bendrąją švietimo sistemą, tęstinį mokymą ar darbo rinką. Iki šiol nėra atlikta pakankamai sistemingų tyrimų dėl sąlygų, būtinų, kad besimokantys neįgalieji, įskaitant tuos, kurių negalia – nematoma, kaip antai autizmas, disleksija, hiperaktyvumas, galėtų sėkmingai mokytis. Per COVID-19 pandemiją taikomos izoliavimo priemonės parodė, kad reikia skubiau parengti priemonių, užtikrinančių, kad įtraukus ir prieinamas nuotolinis mokymasis taptų galimybe visiems.

ES lygmeniu švietimo darbotvarkėje įtraukiam švietimui tenka svarbi vieta. Viena iš šešių Europos švietimo erdvės kryptių⁷⁰ yra skirta visiems įtraukiam švietimui ir mokymuisi visą gyvenimą, pradedant ikimokykliniu ugdymu ir priežiūra. Įgyvendinant su tuo susijusias iniciatyvas, pavyzdžiui, iniciatyvą „Veiksmingi būdai pasiekti gerus mokymosi rezultatus“, ypatingas dėmesys skiriamas tokioms grupėms kaip negalią arba specialiųjų mokymosi poreikių turintys mokiniai. Europos požiūris į mikrokredencialus pasitelkiant lanksčias ir modulines mokymosi galimybes gali teigiamai paveikti neįgaliųjų įsidarbinimo galimybes ir mokymosi visą gyvenimą procesą.

Švietimo politiką toliau remis Europos specialiojo ugdymo plėtros agentūra⁷¹. Komisija rinks politikos ir patirties pavyzdžius, susijusius su neįgaliųjų mokymosi pasiekimų skatinimu valstybėse narėse, ir jais remdamasi formuos politiką. Siekiant užtikrinti švietimo prieinamumą ir kokybę, įskaitant ankstyvąją vaikystę ir priežiūrą, bus pasinaudojama sąveika su būsima ES vaiko teisių strategija ir Europos vaiko garantijų sistema.

Atsižvelgdama į 2015 m. JT neįgaliųjų teisių konvencijos komiteto ES pateiktas rekomendacijas, Europos mokyklų sistema (ESS) įsteigė JT konvencijos pogrūpį ir priėmė paramos švietimui ir įtraukaus švietimo veiksmų planą. Sukurta šiam planui skirta stebėsenos sistema.

Siekdamos skatinti įtraukų neįgaliųjų švietimą, valstybės narės gali pasinaudoti ES finansavimo, įskaitant programos „Erasmus+“ ir Europos solidarumo korpuso, teikiamomis galimybėmis ir nustatyti specialias įtraukties priemones⁷². Nacionalinės reformos, kuriomis siekiama įtraukaus švietimo, atsižvelgiant į skaitmeninę pertvarką ir perėjimą prie žaliosios ekonomikos, ir toliau bus remiamos pagal sanglaudos politiką ir Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę COVID-19 pandemijos poveikiui sušvelninti. Be to, mokyklų ir švietimo pastatų prieinamumo klausimą valstybės narės gali spręsti pagal iniciatyvą „Renovacijos banga“.

⁷⁰ Komisijos komunikatas (COM(2020) 625 final), „Europos švietimo erdvės sukūrimas iki 2025 m.“.

⁷¹ [Europos specialiojo ugdymo agentūra](#) – nepriklausoma organizacija, veikianti kaip valstybių narių švietimo ministerijų bendradarbiavimo platforma.

⁷² Būsima Europos vaikų garantijų iniciatyva, programą „Erasmus +“, Europos solidarumo korpusą.

Šia strategija bus stiprinamas bendradarbiavimas įgyvendinant nacionalines reformas, kuriomis siekiama įtraukaus švietimo, ir bus naudojamos Europos švietimo erdvės, Europos įgūdžių darbotvarkės, Skaitmeninio švietimo veiksmų planų ir Europos mokslinių tyrimų erdvės, taip pat programos „Erasmus+“ ir kitų ES finansavimo priemonių sąveikos galimybės.

Komisija:

- ✓ 2021 m. parengs **ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų įtraukties priemonių rinkinį**, kuriame specialus skyrius skiriamas neįgaliesiems vaikams;
- ✓ rems valstybes nares, toliau tobulinančias **mokytojų rengimo sistemas**, kad būtų sprendžiama specialiųjų poreikių švietimo srityje dirbančių mokytojų trūkumo ir visų švietimo specialistų gebėjimų valdyti įvairovę klasėje ir plėtoti įtraukų švietimą problema;
- ✓ būdama **Europos mokyklos** valdybos nare, rems didesnes pastangas įgyvendinti **paramos švietimui ir įtraukaus švietimo veiksmų planą**⁷³, daugiausia dėmesio skirdama prienamumui ir tinkamų sąlygų sudarymui, jų mokymo programų priderinimui prie neįgalių besimokančių asmenų poreikių (pvz., alternatyvūs mokyklos baigimo pažymėjimai, kuriuos turint būtų galima tęsti švietimą nacionaliniu lygmeniu) ir mokymo kursų mokytojams įtraukaus švietimo srityje rengimui.

Komisija ragina valstybes nares:

- ✓ remti **įtraukių mokyklų**, galinčių tapti įtraukių ir novatoriškų mokymo ir mokymosi visoje ES etalonu, kūrimą siekiant Europos švietimo erdvės ir Skaitmeninio švietimo veiksmų plano tikslų;
- ✓ užtikrinti, kad visi jų švietimo sistemų lygmenys atitiktų Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvenciją, siekiant **remti mokymąsi įtraukioje bendrojoje aplinkoje**, kaip paskelbta Komunikate dėl Europos švietimo erdvės;
- ✓ remti JT neįgaliųjų teisių konvencijos 24 straipsnio įgyvendinimą **Europos mokyklose**.

5.4. Tvarios ir lygios galimybės naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis

Neįgalieji turi teisę į aukštos kokybės sveikatos priežiūrą, įskaitant su sveikata susijusią reabilitaciją ir prevenciją.

Reikalingi tolesni veiksmai, nes neįgalieji praneša apie nepatenkintus sveikatos patikrinimo poreikius keturis kartus dažniau nei negalios neturintys asmenys. Sveikatos priežiūros paslaugos yra per brangios, iki jų per toli nuvykti, jos neprieinamos arba jų reikia ilgai laukti⁷⁴. Didėjant negalios paplitimui su amžiumi, kaimo vietovėse gyvenantiems vyresnio amžiaus asmenims kyla ypatingų problemų dėl to, kad neturi galimybių gauti tinkamų sveikatos priežiūros paslaugų ir dėl nuolatinio darbuotojų trūkumo⁷⁵. Asmenys, turintys nematomą negalią (pavyzdžiui, kenčiantys lėtinį skausmą arba turintys intelekto sutrikimų), sergantys retomis ligomis arba vėžiu, dėl kurių dažnai atsiranda sutrikimų, taip pat moterys ar neįgalūs pabėgėliai ne visada gauna reikiamą

⁷³ Patvirtintas 2019 m. balandžio mėn. Atėnuose vykusiamė valdybos posėdyje.

⁷⁴ ES SPGS (2019 m.), [lentelė \(hlth_dh030\)](#).

⁷⁵ 2018 m. ES SPGS; CEDEFOP, 2016 m., [Įgūdžių trūkumas ir perteklinės profesijos Europoje](#); Eurostatas, 2020 m., [vadovas „Sėnėjanti Europa“](#); [Eurostato 2020 m. regionų metraštis](#).

specialiai pritaikytą paramą. COVID-19 krizė atskleidė sveikatos priežiūros sistemų trūkumus, visų pirma susijusius su įstaigose gyvenančiais neįgaliaisiais, turinčiais ribotas galimybes gauti skubiąją pagalbą ir intensyviąją terapiją.

2020 m. lapkričio mėn. Komisijos sukurta Europos sveikatos sąjunga⁷⁶ padės valstybėms narėms vykdyti politiką, kuria siekiama didinti jų sveikatos sistemų atsparumą, be kita ko, ir neįgaliųjų naudai.

Valstybių narių reformomis turėtų būti sprendžiamos konkrečių šalių problemos dėl grupių, kurioms kyla ypatingų kliūčių gauti sveikatos priežiūros paslaugas, atsižvelgiant į Komisijos iniciatyvą dėl sveikatos priežiūros ir slaugos srities skaitmeninės transformacijos⁷⁷.

Komisija aktyviau kovos su vėžiu įgyvendindama Europos kovos su vėžiu planą⁷⁸. Siekdama sustiprinti pacientų teises, Komisija atliks Direktyvos 2011/24/ES dėl pacientų teisių į tarpvalstybines sveikatos priežiūros paslaugas vertinimą. Atliekant šį vertinimą bus nustatyta, kaip valstybės narės pasirinko kompensuoti apgyvendinimo ir kelionės išlaidas arba papildomas išlaidas, kurias neįgalieji galėjo naudodamiesi tarpvalstybinėmis sveikatos priežiūros paslaugomis. Komisija taip pat įvertins, kaip tarpvalstybinių sveikatos priežiūros paslaugų nacionaliniai kontaktiniai centrai gebėjo teikti informaciją neįgaliesiems prieinamu formatu.

Komisija:

- ✓ spręs su sveikata ir negalia susijusius klausimus pasitelkdama Skatinimo ir prevencijos iniciatyvinę grupę (angl. SGPP), kad būtų dalijamasi **patvirtinta gerąja sveikatos srities patirtimi** padedant valstybėms narėms vykdyti sveikatos reformas;
- ✓ padės suinteresuotiesiems subjektams spręsti su COVID-19 pandemija susijusios naštos Europos piliečių **psichinei sveikatai** klausimą ir šią naštą sumažinti;
- ✓ imtis spręsti konkrečias neįgaliųjų nelygybės problemas, susijusias su **galimybėmis naudotis vėžio prevencija, ankstyvu nustatymu ir priežiūra**, konkrečiais veiksmais, nustatytais Europos kovos su vėžiu plano nelygybės duomenų registre.

Komisija ragina valstybes nares:

- ✓ gerinti neįgaliųjų galimybes naudotis **visu sveikatos priežiūros paslaugų spektru**, įskaitant lytinės ir reprodukcinės sveikatos priežiūros ir prevencijos paslaugas, be kita ko, pasitelkiant Komisijos gaires dėl neįgaliųjų galimybių naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, pagrįstas įtraukiomis, prieinamomis, į asmenį orientuotomis sveikatos priežiūros paslaugomis ir laisvu ir informuotu sutikimu;
- ✓ didinti pacientų, kurių **negalios susijusios su retosiomis ligomis**, informuotumą ir kurti jiems skirtas paramos strategijas, taip pat nustatyti ir išnagrinėti būdus, kaip sudaryti palankesnes sąlygas naudotis pažangiausiomis gydymo paslaugomis, be kita ko, naudojantis skaitmeninėmis inovacijomis visose valstybėse narėse.

⁷⁶ Komisijos komunikatas (COM(2020) 724 *final*). [Europos sveikatos sąjungos kūrimas](#)

⁷⁷ Komisijos komunikatas (COM(2018) 233 *final*), [Sudaryti sąlygas skaitmeninei sveikatos priežiūros ir slaugos transformacijai bendrojoje skaitmeninėje rinkoje](#).

⁷⁸ Kelios valstybės narės gavo paramą pagal Europos Komisijos struktūrinių reformų rėmimo programą vėžio atrankinės patikros programoms tobulinti, siekiant jį anksti nustatyti.

5.5. Galimybių naudotis menu ir kultūra, pramogomis, laisvalaikiu, sportu ir turizmu gerinimas

Prieinamas ir įtraukus menas ir kultūra, sportas, laisvalaikis, pramoginė veikla ir turizmas yra labai svarbūs užtikrinant visapusišką dalyvavimą visuomenės gyvenime. Taip užtikrinama gerovė ir visiems, įskaitant neįgaliuosius, suteikiama galimybė plėtoti ir išnaudoti savo potencialą. Taryba savo išvadose pabrėžė neįgaliųjų galimybių sportuoti svarbą⁷⁹. Skatinant dalyvavimą ir socialinę ir ekonominę plėtrą labai svarbus yra neįgaliesiems prieinamas turizmas. JT neįgaliųjų teisių konvencijoje raginama vykdyti dvejopą politiką, kuria būtų skatinama ir bendroji, ir su negalia susijusi vaikų ir suaugusiųjų veikla.

Komisija užtikrins didesnę neįgaliųjų dalyvavimą visose šiose srityse, visais lygmenimis bendradarbiaudama su įprastinėmis ir neįgaliųjų sporto organizacijomis. Ji propaguos neįgaliųjų meno kūrinis, didins jų matomumą ir sieks, kad kultūros paveldas ir visos meno rūšys būtų prieinamos ir įtraukios pasitelkiant ES finansavimą, pavyzdžiui, pagal programą „Kūrybiška Europa“. Komisija taip pat nagrinės su negalia susijusius stereotipus, pavyzdžiui, žiniasklaidoje ir filmuose, laikydama Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyvos, pagal kurią reikalaujama, kad komerciniuose pranešimuose būtų gerbiamas žmogaus orumas ir nebūtų jokios diskriminacijos, įskaitant diskriminaciją dėl negalios⁸⁰. Be to, Komisija įvertins neįgaliųjų galimybes naudotis spausdintiniais kūriniais, atsižvelgdama į galiojančius ES teisės aktus⁸¹.

Komisija taip pat:

- ✓ pradės tyrimą, kuriuo **vertinamas JT neįgaliųjų teisių konvencijos 30 straipsnio įgyvendinimas**, padedant valstybėms narėms įgyvendinti politiką, kuria siekiama didinti neįgaliųjų dalyvavimą sporto, kultūros ir laisvalaikio veikloje ir teikti jiems paramą;
- ✓ bendradarbiaus su **Tarptautiniu paralimpiniu komitetu** siekdama skatinti įtrauktį sporto srityje ir kovoti su stereotipais;
- ✓ toliau skatins prieinamo turizmo plėtrą, visų pirma miestuose, pasitelkdama Europos **pažangiojo turizmo sostinės apdovanojimą**⁸².

Komisija ragina valstybes nares:

- ✓ propaguoti ir skatinti **neįgaliųjų meną** ir didinti informuotumą, kad jie būtų geriau matomi parodose ir pasirodymuose; ir užtikrinti, kad daugiau meno kolekcijų ir muziejų būtų prieinami neįgaliesiems.

5.6. Saugos ir apsaugos užtikrinimas

Neįgaliesiems, visų pirma moterims, vyresnio amžiaus asmenims ir neįgaliems vaikams, kyla didesnė rizika tapti smurto ir prievartos aukomis tiek namuose, tiek įstaigose⁸³. Neįgalieji taip pat susiduria su neapykantą kurstančiomis kalbomis ir patyčiomis, be kita ko, švietimo įstaigose. Neįgalieji arba sveikatos problemų turintys asmenys dažniau

⁷⁹ 2019 m. Tarybos išvados [dėl negalia turinčių asmenų galimybių sportuoti](#).

⁸⁰ Direktyva (ES) 2018/1808. [Audiovizualinės žiniasklaidos paslaugų direktyva](#).

⁸¹ Direktyva (ES) 2017/1564 [dėl aklų, regos sutrikimų ar kitą spausdinto teksto skaitymo negalia turinčių asmenų labai leidžiamų tam tikrų būdų naudoti tam tikrus autorių teisių ir gretutinių teisių saugomus kūrinius ir kitus objektus](#).

⁸² [Europos pažangiojo turizmo sostinė](#) už tvarumą, prieinamumą, skaitmeninimą, kultūrinį paveldą ir kūrybiškumą.

⁸³ Europos pagrindinių teisių agentūros ataskaitos: <https://fra.europa.eu/en/publication/2015/children-disabilities-violence>; <https://fra.europa.eu/en/publication/2014/violence-against-women-eu-wide-survey-main-results-report>.

patiria smurtą (17 proc., palyginti su 8 proc. negalios neturinčių asmenų) ir dažniau patiria priekabiavimą (50 proc., palyginti su 37 proc. negalios neturinčių asmenų)⁸⁴.

Prekiautojai žmonėmis naudojasi ypatingu neįgaliųjų pažeidžiamumu seksualinio išnaudojimo, priverstinio elgetavimo ir fiktyvių santuokų tikslais⁸⁵. Migrantų, tarptautinės apsaugos prašytojų ir asmenų, kuriems suteikiama tarptautinė apsauga, įskaitant neįgalius vaikus, saugumas ir gerovė ne visada užtikrinami juos priimančiuose priėmimo centruose ar kitose vietose. Nelaimės, pavyzdžiui, potvyniai ar žemės drebėjimai, paaštrina esamą pažeidžiamumą, todėl būna sunkiau pašalinti nelaimių padarinius, su kuriais susiduria nepalankioje padėtyje esančios grupės. Esamose ekstremaliųjų situacijų valdymo planuose ir teikiant civilinės saugos pagalbą dažnai neatsižvelgiama į lygybės ir prieinamumo nelaimių atveju klausimus.

Be to, klimato kaita taip pat gali daryti didesnę poveikį neįgaliesiems, kurie gali atsidurti pavojuje, kai daromas poveikis pagrindinėms paslaugoms ir infrastruktūrai⁸⁶; todėl ypač svarbu užtikrinti, kad žalioji perėjimas prie neutralaus poveikio klimatui ir atsparios visuomenės būtų teisingas ir įtraukus neįgaliesiems.

Reikalinga daugialypė politika, kad būtų galima visais atvejais geriau padėti neįgaliesiems ir užtikrinti jų saugumą. Siekdama užtikrinti geresnę apsaugą nuo smurto ir nusikalstamumo, ES sukūrė tvirtą teisinį mechanizmą, o Komisija imsis tikslinių veiksmų pagal 2020-2025 m. Lyčių lygybės strategiją⁸⁷ ir ES vaiko teisių strategiją, įskaitant specialistų gebėjimų stiprinimą ir informuotumo didinimo kampanijas. Be to, Komisija užtikrins, kad su negalia susijusių smurto ir išnaudojimo aspektų problemos būtų įtrauktos į atitinkamą būsimą ES politiką. Politika turi apimti globos įstaigų stebėseną ir sistemingą smurto, nusikaltimų ar išnaudojimo atvejų nustatymą ir tyrimą.

Bendroje Europos prieglobsčio sistemoje (BEPS) nustatyti bendri apsaugos standartai ir bendradarbiavimo mechanizmai, kuriais siekiama atsižvelgti į konkrečią pažeidžiamų tarptautinės apsaugos prašytojų ir asmenų, kuriems suteikta tarptautinė apsauga, įskaitant neįgaliuosius, padėtį ir poreikius. Komisija pateikė pasiūlymų pertvarkyti bendrą Europos prieglobsčio sistemą⁸⁸ siekiant didinti jos atsparumą ir veiksmingumą, kartu griežtinant prašomos apsaugos standartus. Lygiai taip pat Komisija ir toliau užtikrins paramą neįgaliesiems iš Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo (PMIF), o Europos prieglobsčio paramos biuras palengvins apsaugos pareigūnų ir vertėjų žodžiu, nagrinėjančių pažeidžiamų asmenų, įskaitant neįgaliuosius, prašymus suteikti prieglobstį, mokymą. Be to, Komisija užtikrins šios strategijos įgyvendinimo sąveiką su 2021–2027 m. integracijos ir įtraukties veiksmų planu⁸⁹. Vienas iš pagrindinių naujojo veiksmų plano principų – „įtraukti visus“, atsižvelgiant į daugialypes, tarpusavyje susijusias rizikos problemas, dėl kurių migrantams gali kilti specifinių sunkumų.

Pereidama prie Europos civilinės saugos operacijų bendrų standartų, Komisija į juos įtrauks informuotumo didinimo priemonių, kuriomis siekiama didinti pažeidžiamų grupių saugumą. ES finansavimas bus naudojamas informuotumui apie neįgaliųjų poreikius didinti, šiam tikslui pasitelkiant civilinės saugos klausimams skirtus Civilinės

⁸⁴ Pagrindinių teisių agentūra, 2021 m. [Pagrindinių teisių tyrimas. Nusikalstamumas, saugumas ir aukų teisės](#).

⁸⁵ Komisijos tarnybų dokumentas (COM(2020) 661 final) [Trečioji pažangos, padarytos kovojant su prekyba žmonėmis, ataskaita](#) ir jos [tarnybų darbinis dokumentas](#), SWD(2020) 226 final.

⁸⁶ S. Jodoin, N. Ananthamoorthy, K. Lofts, 2020 m.: Požiūris į klimato valdymą atsižvelgiant į neįgaliųjų teises (angl. *A Disability Rights Approach to Climate Governance*), kn. *Ecology Law Quarterly*, 47 t., Nr. 1.

⁸⁷ Komisijos komunikatas (COM(2020) 152 final), [Lygybės sąjunga. 2020–2025 m. lyčių lygybės strategija](#).

⁸⁸ Komisijos komunikatas (COM(2020) 609 final). [Naujas migracijos ir prieglobsčio paktas](#).

⁸⁹ Komisijos komunikatas (COM(2020) 758 final), [„2021–2027 m. integracijos ir įtraukties veiksmų planas“](#).

saugos forumo ir Europos civilinės saugos žinių tinklo susitikimus. Komisija ir toliau finansuos mokymo apie tai, kaip reaguoti ištikus nelaimei, programas, ir įgyvendins parengties projektus ir veiksmus, kuriais bus atsižvelgiama į neįgaliųjų poreikius, bei stiprins specialius prevencijos stebėsenos veiksmus.

Komisija taip pat:

- ✓ iki 2024 m. **valstybėms narėms ir specialistams, įskaitant policijos pareigūnus, pateiks gaires** dėl paramos smurto aukoms, kurios turi negalią, gerinimo;
- ✓ paprašys Pagrindinių teisių agentūros išnagrinėti **globos įstaigose gyvenančių neįgaliųjų padėti**, susijusią su smurtu, prievarta ir kankinimu.

Komisija ragina valstybes nares:

- ✓ įgyvendinti **BEPS *acquis***, atsižvelgiant į konkrečius **pažeidžiamų tarptautinės apsaugos prašytojų ir asmenų, kuriems suteikta tarptautinė apsauga**, įskaitant neįgaliuosius, poreikius, siekiant praktiškai užtikrinti tinkamą apsaugą;
- ✓ sudaryti palankesnes sąlygas **apsaugos pareigūnų** ir vertėjų žodžiu, nagrinėjančių pažeidžiamų asmenų, įskaitant neįgaliuosius, prieglobsčio prašymus, **mokymui**, šioje srityje glaudžiai bendradarbiaujant su Europos prieglobsčio paramos biuru.

6. Neįgaliųjų teisių užtikrinimo skatinimas visame pasaulyje

ES toliau gins neįgaliųjų žmogaus teises ir remis neįgaliųjų socialinę įtrauktį visuose tarptautiniuose santykiuose, vykdydama visus išorės veiksmus, finansavimo programas ir veiklą. Taip pat reikia atkreipti dėmesį į neįgalius vaikus ir jaunimą, ypač esančius konfliktinėse ir pokonfliktinėse visuomenėse ar besivystančiose šalyse, kuriose dažnai trūksta apsaugos, galimybių mokytis ir naudotis pagrindinėmis paslaugomis.

Tai reiškia, kad ypatingas dėmesys bus skiriamas bendradarbiavimui su trečiosiomis šalimis pagal ES plėtros ir kaimynystės politiką ir pagal platesnę vystomojo bendradarbiavimo darbotvarkę.

Skaičiuojama, kad pasaulyje yra apie milijardą neįgaliųjų

Apie 15 proc. pasaulio gyventojų turi kokią nors negalią, apie 2-4 proc. iš jų patiria didelių veiklos sunkumų ir apie 80 proc. iš jų gyvena besivystančiose šalyse⁹⁰. Daug kur pasaulyje neįgalieji turi nepakankamai galimybių naudotis įtraukiomis pagrindinėmis paslaugomis, apsauga, pagalbinėmis technologijomis, informacija, teise kreiptis į teismą ir teisine tapatybe. Tai dar padidina diskriminaciją ir mažina darbo

galimybių. Vienas iš aktualiausių klausimų – vis dar išlikusi institucinė globa ir segregacija. Švietimo sistemose dažnai neatsižvelgiama į neįgalių vaikų poreikius. Be to, kilus humanitarinėms krizėms neįgalieji dažnai būna vieni pažeidžiamiausių. Nelaimių atveju jų mirtingumas du ar net keturis kartus didesnis nei negalios neturinčių asmenų⁹¹.

Įgyvendindama šią strategiją ir bendradarbiaudama, imdamasi humanitarinių veiksmų bei palaikydama dialogą su JT NTK bendruomene, ES sustiprins savo kaip neįgaliųjų teisių gynėjos vaidmenį pasaulyje. Nors šioje strategijoje pripažįstami įvairūs sunkumai, su kuriais susiduria šalys partnerės, ir esamų bendradarbiavimo su ES sistemų įvairovė,

⁹⁰ Pasaulio sveikatos organizacija / Pasaulio bankas, 2011 m. [Pasaulio ataskaita dėl negalios, žr. 27psl.](#)

⁹¹ Nuolatinis agentūrų bendradarbiavimo komitetas, 2019 m. [Inclusion of Persons with Disabilities in Humanitarian Action \(liet. „Neįgaliųjų įtraukimas į humanitarinės pagalbos veiksmus“\)](#), p. 2.

strategija bus įkvėpimo šaltinis, kuriuo bus vadovaujama su šalimis partnerėmis ir atitinkamais suinteresuotaisiais subjektais nustatant reformų kryptį ir planuojant pagalbą. Be to, ES toliau pagal poreikius teiks humanitarinę pagalbą ir apsaugą, laikydamasi humanitarinių principų.

ES ragina visas valstybes gerbti, saugoti ir įgyvendinti neįgaliųjų teises, kaip nustatyta visose ateinančių dešimtmetį formuojančiose politikos iniciatyvose⁹². Labai svarbu, kad vykdant išorės veiksmus kartu su Darbotvarka iki 2030 m. būtų laikomasi JT neįgaliųjų teisių konvencijos principų ir kad į visus veiksmus būtų įtrauktas universalumo principas siekiant geresnės prieigos ir tinkamų sąlygų sudarymo neįgaliesiems. ES tam naudos visas savo priemones, pradedant politiniais, žmogaus teisių ir prekybos dialogais ir baigiant bendradarbiavimu su trečiosiomis ES kaimynystės šalimis, plėtros ir tarptautinės partnerystės politikos srityse, įskaitant humanitarinę veiklą ir bendradarbiavimą su daugiašalėmis organizacijomis. ES visame pasaulyje remia viešosios politikos reformas, kad ši politika taptų įtraukesnė, ir siekia užtikrinti, kad visos žmogaus teisės, įskaitant neįgaliųjų teises, ir toliau būtų pagrindinis atsako į COVID-19 pandemiją ir pasaulio ekonomikos gaivinimo elementas. ES delegacijos teikia paramą neįgaliųjų teisių stiprinimui, prieinamumo užtikrinimo gairėms ir prasmingų konsultacijų su neįgaliaisiais užtikrinimui, be kita ko, pasitelkiant jiems atstovaujančias organizacijas, remiantis esama gerąja patirtimi. ES siekia, kad dėl negalios būtų imamasi tikslinių veiksmų, taip pat kad negalios aspektas būtų integruotas į visus išorės veiksmus. 2020-2024 m. ES veiksmų plane žmogaus teisių ir demokratijos srityje ir III-ajame 2021-2025 m. ES lyčių lygybės veiksmų plane išdėstyti ES užmojai stiprinti kovos su visų formų diskriminacija, su kuria susiduria neįgalieji, veiksmus, ypatingą dėmesį skiriant daugialypei diskriminacijai dėl įvairių ir tarpusavyje susijusių priežasčių, laikantis savo žmogaus teisių gairių dėl nediskriminavimo išorės veiksmų srityje⁹³.

ES taip pat sieks užtikrinti, kad teikiant ES finansuojamą humanitarinę pagalbą neįgaliųjų poreikiai būtų tinkamai tenkinami stiprinant neįgaliųjų dalyvavimą ir bendradarbiavimą su pilietine visuomene, taip pat remiant gebėjimų stiprinimą. Be to, ES rinks daugiau duomenų apie neįgaliuosius ES finansuojamos humanitarinės pagalbos srityje, pavyzdžiui, skatindama naudotis Vašingtono grupės parengtu trumpu klausimų sąraš⁹⁴. Be to, persvarstant ES bendrųjų muitų tarifų lengvatų sistemos (BLS) reglamentą, bus įtraukta nuoroda į JT NTK, kad atitinkami prekybos partneriai būtų skatinami jos laikytis.

Kad būtų daroma pažanga ratifikuojant ir įgyvendinant JT neįgaliųjų teisių konvenciją, ES siekia plėtoti ir stiprinti bendradarbiavimą su kitomis konvenciją pasirašiusiomis šalimis ir subjektais ir stiprinti vadovavimą, ypač metinėje JT neįgaliųjų teisių konvencijos šalių konferencijoje. ES toliau remia pilietinės visuomenės organizacijas, siekdama užtikrinti, kad neįgaliųjų atstovai galėtų dalyvauti visuose susijusiuose procesuose per konkrečius ir įtraukius struktūrinius dialogus ES, šalių partnerių ir pasaulio lygmenimis. Taip skatinamas pasikeitimas strateginėmis iniciatyvomis ir geriausios praktikos pavyzdžiais bei platesnė rezultatų sklaida.

ES dalyvis JT neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimo strategijomis ir praktika JT daugiašaliuose forumuose, pavyzdžiui, Žmogaus teisių taryboje, Moterų padėties

⁹² 1 Bendras komunikatas (JOIN(2020) 5 final). „2020–2024 m. ES žmogaus teisių ir demokratijos veiksmų planas“;

2 Bendras komunikatas (JOIN(2020) 17 final). III ES lyčių lygybės veiksmų planas. 2021-2030 m. lyčių lygybės ir moterų įgalėjimo išorės veiksmuose darbotvarkė; 3 ES bendrųjų muitų tarifų lengvatų sistema (BLS) .

⁹³ Taryba, 6337/19, 2019 m. ES žmogaus teisių gairės dėl nediskriminavimo išorės veiksmuose.

⁹⁴ Vašingtono negalios statistinių duomenų grupė. Trumpas klausimų sąrašas dėl funkcionavimo.

komisijoje arba Socialinio vystymosi komisijoje, taip pat su regioninėmis integracijos organizacijomis, pavyzdžiui, Afrikos Sąjunga, ASEAN ar JAVN. Šio keitimosi informacija tikslas būtų skatinti skaidrų ir plataus užmojo JT neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimą visame pasaulyje⁹⁵, o pasaulinis keitimasis praktikos pavyzdžiais būtų naudingas ES. Aktyviau dalyvaudama JT neįgaliųjų teisių konvencijos komiteto veikloje, ES galėtų paskatinti veiksmingiau įgyvendinti JT neįgaliųjų teisių konvenciją ir Sąjungoje, ir už jos ribų. Atsižvelgdama į bendrą komunikatą dėl daugiašališkumo⁹⁶, Komisija pateiks pasiūlymą valstybėms narėms, kad ES siūlytų kandidatą į JT neįgaliųjų teisių konvencijos komiteto rinkimus.

Vyriausiasis įgaliojimas užsienio reikalams ir saugumo politikai ir Europos Komisijos pirmininko pavaduotojas

- ✓ 2021 m. atnaujins **priemonių rinkinį „Teisėmis grindžiamas požiūris, apimantis visas žmogaus teises ES vystomojo bendradarbiavimo srityje“**, kad vykdant išorės veiksmus būtų mažinama bet kokia nelygybė, įskaitant neįgaliųjų diskriminaciją;
- ✓ užtikrins, kad **ES delegacijos** aktyviau prisidėtų remiant JT neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimą ir skatinant visuotinį ratifikavimą;
- ✓ sistemingai naudotų EBPO Paramos vystymuisi komiteto neįgaliųjų įtraukties rodiklį⁹⁷ ir stebėtų neįgaliųjų požiūriu įtrauktis investicijas, siekiant tikslinės **ES finansavimo stebėsenos**;
- ✓ naudodamasis savo programomis ir priemonėmis kartu su valstybėmis narėmis teiks **techninę pagalbą** šalių partnerių administracijoms;
- ✓ **reguliariai rengs struktūrinius dialogus** metinėje JT neįgaliųjų teisių konvencijos šalių konferencijoje ir kituose esamuose daugiašaliuose forumuose bei stiprins **bendradarbiavimą, daugiausia dėmesio skirdamas prieinamumo ir užimtumo klausimams**.

7. Veiksmingas strategijos įgyvendinimas

Komisija ragina valstybes nares ir visas ES institucijas bei agentūras tiksliniais integraciniais veiksmais atsižvelgti į neįgaliųjų poreikius rengiant, įgyvendinant ir stebint politikos kryptis, teisės aktus ir finansavimo programas. Komisija skatina ES institucijas, valstybes nares ir kitus suinteresuotuosius subjektus bendradarbiauti negalios klausimais ir padeda jiems skirdama ES finansavimą ir organizuodama mokymus.

7.1. Geresnis reglamentavimas – politikos formavimas laikantis JT NTK

Geresnio reglamentavimo tikslas – suteikti kuo geresnę pagrindą laiku ir tinkamai formuoti politiką. SESV 10 straipsnyje pabrėžiama, kad nustatydamas ir įgyvendindamas savo politikos kryptis, Sąjunga turėtų kovoti su bet kokia diskriminacija, įskaitant diskriminaciją dėl negalios.

⁹⁵ Visų pirma kitose regioninės integracijos organizacijose, pavyzdžiui, Afrikos Sąjungoje, ASEAN ar JAVN.

⁹⁶ Bendras komunikatas (JOIN(2021) 3) [dėl didesnio ES įnašo į taisyklėmis grindžiamą daugiašališkumą](#).

⁹⁷ EBPO (2019 m.). [Handbook for the marker for the inclusion and empowerment of persons with disabilities \(liet. „Neįgaliųjų įtraukties ir įgalėjimo rodiklio nustatymo vadovas“\)](#).

Veiksmingas politikos formavimas reiškia konsultacijas su neįgaliaisiais ir jiems atstovaujančiomis organizacijomis, jų dalyvavimą visame procese, taip pat informacijos apie atitinkamas politikos iniciatyvas ir konsultacijas teikimą prieinamais formatais.

Vykdydama veiklą, kuria siekiama skatinti lygybę visiems ir lygybę visais jos pavidalais, Komisijos darbo grupė lygybės klausimais⁹⁸ siekia užtikrinti, kad negalios klausimas būtų integruotas į visas politikos sritis.

Komisija taip pat:

- ✓ sustiprins **geresnio reglamentavimo priemonių rinkinį** siekdama padidinti neįgaliųjų įtrauktį, kad būtų užtikrintas nuoseklus JT neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimas;
- ✓ užtikrins nuoseklų **negalios klausimų įtraukimą ir vertinimą** į poveikio vertinimus ir, kai tinkama, vertinimus, be kita ko, rengdama iniciatyvas dėl JT neįgaliųjų teisių konvencijos rengiančių darbuotojų mokymą.

7.2. ES institucijų ir valstybių narių bendradarbiavimo stiprinimas

Siekdama sustiprinti JT neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimą ir geriau vykdyti ES kaip konvencijos šalies įsipareigojimus, Komisija, atsižvelgdama į JT Neįgaliųjų teisių komiteto rekomendacijas, imsis aktyvaus koordinavimo ES lygmeniu⁹⁹. Komisija bendradarbiaus su Europos Parlamentu ir Taryba, siekdama užtikrinti, kad tarpinstitucinėse derybose būtų tinkamai atsižvelgiama į su negalia susijusius klausimus, ir bendrai sieks nustatyti galiojančių teisės aktų spragas.

Komisija:

- ✓ ragins visas ES institucijas ir įstaigas, agentūras ir delegacijas **paskirti** savo institucijų ir su negalia susijusių strategijų **neįgalumo koordinatorius**;
- ✓ rengs **reguliarus aukšto lygio** Europos Parlamento, Tarybos, Komisijos ir EIVT **susitikimus**, kuriuose dalyvaus neįgaliesiems atstovaujančios organizacijos;
- ✓ kasmet surengs pasikeitimą nuomonėmis su **Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu** bei **Regionų komitetu**.

Komisija ragina valstybes nares:

- ✓ atsižvelgti į konkrečius neįgaliųjų poreikius visose politikos srityse, kurios turi būti nagrinėjamos Tarybos lygiu ir Tarybos išvadose (**negalios aspekto integravimas**).

7.3. Darbas su valstybėmis narėmis, regionų ir vietos valdžios institucijomis

Pagrindinės veikėjos įgyvendinant JT neįgaliųjų teisių konvenciją yra valstybės narys kaip JT neįgaliųjų teisių konvencijos šalis, jos įtraukia į tai vyriausybes, parlamentus ir kitus įvairių lygmenų suinteresuotuosius subjektus. Jos turi reguliariai teikti ataskaitas JT komitetui apie savo priemones, kuriomis įgyvendinama JT neįgaliųjų teisių konvencija, įskaitant nacionalines neįgaliųjų strategijas. Komisija stiprins bendradarbiavimo ES lygmeniu valdymo mechanizmą.

⁹⁸ Šią vidinę darbo grupę lygybės klausimais sudaro visų Komisijos tarnybų ir Europos išorės veiksmų tarnybos atstovai. Jai padeda sekretoriatas, veikiantis Europos Komisijos generaliniame sekretoriате.

⁹⁹ JT komitetas, 2015 m., „[Baigiamosios pastabos dėl Europos Sąjungos pirminės ataskaitos](#)“, 75, 77 punktai.

Pavyzdinė iniciatyva

2021 m. Komisija įsteigs **Neįgaliųjų platformą**. Ji pakeis šiuo metu veikiančią Aukšto lygio grupę neįgaliųjų klausimams spręsti ir remis šios strategijos bei nacionalinių strategijų dėl negalios įgyvendinimą. Ji suburs nacionalinius JT neįgaliųjų teisių konvencijos ryšių centrus, neįgaliųjų organizacijas ir Komisiją. Platforma galėtų būti naudojama kaip forumas, kuriame būtų dalijamasi JT vertinimais, kaip valstybės narės įgyvendina JT neįgaliųjų teisių konvenciją. Neįgaliųjų platformos interneto svetainėje bus pateikiama informacija apie jos posėdžius, veiklą, analizę ir informacija apie šalis, įskaitant prieinamos ir įtraukios gerosios patirties skatinimą.

Komisija taip pat:

- ✓ užmegs dialogą negalios klausimais su **esamu vietos ir regionų valdžios institucijų tinklu**¹⁰⁰.

Komisija ragina valstybes nares:

- ✓ priimti **plataus užmojo nacionalines strategijas**, kuriomis būtų skatinamas JT neįgaliųjų teisių konvencijos ir šios strategijos įgyvendinimas **nacionaliniu, regioniniu ir vietos lygmenimis**.

7.4. Įgyvendinimo rėmimas ES lėšomis

Siekdama paremti šios strategijos ir JT neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimą, ES toliau skatins valstybes nares naudoti ES finansavimą, kaip numatyta 2021-2027 m. daugiamečioje finansinėje programoje¹⁰¹, ir teikdama naujas finansavimo galimybes pagal „NextGenerationEU“ – atkūrimo planą, kuris padės įveikti dabartinę krizę ir padės modernios, tvaresnės Europos pagrindus¹⁰². Pagal techninės paramos priemonę valstybėms narėms gali būti teikiamos specialiai pritaikytos techninės žinios.

Pasidalijamojo valdymo fondams skirtame Bendrųjų nuostatų reglamente¹⁰³ nustatyta, be kita ko, sanglaudos politikos fondų, įskaitant „Europos socialinį fondą +“ (ESF+), Europos regioninės plėtros fondą (ERPF) ir naująjį Teisingos pertvarkos fondą (TPF), politikos sistema. Jame nustatyta, kad valstybės narės turi atitikti vadinamąsias reikiamas sąlygas, kurių reikia norint užtikrinti, kad aplinka ES paramai gauti būtų gerai iš anksto parengta. Pagal vieną iš reikiamų sąlygų turi būti **sukurta nacionalinė sistema, užtikrinanti JT neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimą**. Vienas iš jos tenkinimo kriterijų yra susijęs su įdiegta prieinamumo užtikrinimo tvarka. ES lėšomis remiamos tokios sritys kaip deinstitutionalizavimas, socialinė ir ekonominė neįgaliųjų įtrauktis, galimybė naudotis paslaugomis, įtraukus švietimas ir sveikatos priežiūra, kultūros paveldo įtraukumo ir prieinamumo užtikrinimas. JT neįgaliųjų teisių konvencijos valstybių narių ryšių centrui gali atlikti svarbų vaidmenį programavimo laikotarpiu padėdami įgyvendinti atitinkamas reikiamas sąlygas. Bendrųjų nuostatų reglamente taip

¹⁰⁰ Tinklams gali priklausyti, pavyzdžiui, [EUROCITIES](#) arba [Europos savivaldybių ir regionų taryba \(CEMR\)](#).

¹⁰¹ Tarybos reglamentas 2020/2093. [2021–2027 m. daugiamečio finansinė programa](#).

¹⁰² „NextGenerationEU“ yra 750 mlrd. EUR vertės laikina ekonomikos gaivinimo priemonė, skirta padėti atitaisyti koronaviruso pandemijos padarytą ekonominę ir socialinę žalą. Pagrindinė jos dalis – Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė, pagal kurią bus teikiamos paskolos ir dotacijos valstybių narių reformoms ir investicijoms remti: Tarybos reglamentas (ES) 2020/2094, kuriuo nustatoma [Europos Sąjungos ekonomikos gaivinimo priemonė](#) atsigavimui po COVID-19 krizės paremti.

¹⁰³ 2020 m. gruodžio 1 d. teisėkūros institucijos pasiekė politinį susitarimą dėl Komisijos pasiūlymo (COM(2018) 375 *final*) dėl pasidalijamojo valdymo fondams taikomo Bendrųjų nuostatų reglamento.

pat reikalaujama, kad rengiant ir įgyvendinant valstybių narių veiksmų programas būtų atsižvelgiama į prieinamumą neįgaliesiems.

Kiti fondai irgi gali prisidėti siekiant šios strategijos tikslų.

Pagal programą „Erasmus+“ bus skatinama teikti finansinę paramą ir taikyti kitas neįgaliųjų įtraukties priemones. Pagal piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programą (CERV) bus remiamas šios strategijos įgyvendinimas ir valdymas. Komisija skatins neįgaliųjų poreikius apimančių kitų finansinių priemonių ir programų, pavyzdžiui, „InvestEU“ ir „Europos horizontas“, įgyvendinimą¹⁰⁴.

Siekdama suderinti atitinkamų fondų valdymą pagal 2021-2027 m. daugiametę finansinę programą¹⁰⁵ neįgaliųjų teisių srityje, Komisija remis valstybes nares glaudžiau bendradarbiaudama, vykdydama informuotumo didinimo veiklą ir teikdama tikslines gaires.

2021-2027 m. Kaimynystės, vystomojo ir tarptautinio bendradarbiavimo priemonė padės įgyvendinti strategijos išorės tikslus. Tokie fondai kaip SOCIEUX+, techninio bendradarbiavimo programa, kurioje daugiausia dėmesio skiriama trumpalaikėms misijoms, Techninės pagalbos ir informacijos mainų priemonė (TAIEX) ir TWINNING programos padės įgyvendinti ES negalios politiką visame pasaulyje.

Komisija taip pat:

- ✓ išnagrinės finansavimo galimybes pagal naująją Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programą (CERV), siekdama skatinti **neįgaliųjų piliečių dalyvavimą lygiai su kitais asmenimis**;
- ✓ padės valstybėms narėms naudoti ES lėšas laikantis JT neįgaliųjų teisių konvencijos ir atsižvelgiant į prieinamumą užtikrindama, kad ES lėšomis nebūtų remiami veiksmai, kuriais prisidedama prie segregacijos ar atskirties.

Komisija ragina valstybes nares:

- ✓ kuriant programas ir naudojant joms ES lėšas užtikrinti **partnerystę** su regioninėmis, vietos valdžios institucijomis, neįgaliesiems atstovaujančiomis organizacijomis, pilietine visuomene, pagrindinių teisių įstaigomis ir kitais suinteresuotaisiais subjektais;
- ✓ skatinti JT neįgaliųjų teisių konvencijos ryšių centrus remti atitinkamų reikiamų sąlygų įgyvendinimą per visą programavimo laikotarpį.

8. Rodyti pavyzdį

Komisija siekia rodyti pavyzdį ir ragina taip pat elgtis kitas ES institucijas ir agentūras.

8.1. Atrankos, įdarbinimo, įdarbinimo ir išlaikymo procesų suderinimas su negalia

Įvairovė ir įtrauktis praturtina ir stiprina organizacijas. Laikydamosi šio principo, Komisija į savo atnaujintą žmogiškųjų išteklių strategiją įtrauks veiksmus, kuriais siekiama skatinti neįgaliųjų darbuotojų įdarbinimą, veiksmingas užimtumo ir karjeros perspektyvas ir kurti įtraukią darbo aplinką, sustiprindama savo kaip darbdavio

¹⁰⁴ „Erasmus +“; „InvestEU“; „Europos horizontas“.

¹⁰⁵ [2021–2027 m. daugiametė finansinė programa.](#)

įsipareigojimą skatinti įvairovę ir lygybę, kartu užtikrinant prieinamumą ir tinkamas sąlygas. Neseniai įsteigta Įvairovės ir įtraukties tarnyba prižiūrės atitinkamų veiksmų rengimą ir įgyvendinimą ir prisidės prie įvairovės, lygybės ir įtraukties skatinimo visuose Komisijos padaliniuose.

Atrankos ir įdarbinimo procesas grindžiamas nuopelnais ir vykdomas laikantis lygių galimybių politikos. Tačiau reikia aktyvesnio požiūrio ir veiksmų didesnei įvairovei skatinti.

Bus atliekami įdarbinimo procesų, procedūrų ir priemonių lygybės ir įvairovės patikrinimai, taip siekiant nustatyti bet kokią galimą šališkumo ar diskriminacijos riziką ir reikiamus taisomuosius veiksmus. Bus imamasi atitinkamų veiksmų lygybės ir įvairovės patikrinimų metu nustatytoms problemoms veiksmingai išspręsti.

Tam remti bus skirta Komisijos vidaus komunikacijos kampanija ir darbuotojų, įskaitant vadovus ir žmogiškųjų išteklių specialistus (kuriems mokymas bus privalomas) mokymas, siekiant užtikrinti pagarbą darbo aplinką, kovoti su šališkumu ir diskriminacija, be kita ko ir neįgaliųjų atžvilgiu.

Tarpinstitucinė Europos personalo atrankos tarnyba (EPSO), organizuodama darbuotojų atranką, savo konkursuose ir atrankose ir toliau taikys savo lygybės, įvairovės ir įtraukties politiką ir rinks duomenis apie negalią paraiškų teikimo etape. Taip EPSO gali užtikrinti, kad bus sudarytos tinkamos sąlygos, geriau nustatyti savo informavimo veiklos spragas ir kandidatams su negalia suteikti daugiau galimybių laikyti testus. EPSO taip pat atnaujins savo tikslinę komunikacijos ir informavimo veiklos strategiją, toliau plėtos savo neįgaliųjų organizacijų partnerių tinklą, tinkamų sąlygų sudarymo patirtį ir mokymo ir paslaugų katalogą.

Visuose įdarbinimo kanaluose ir skirtingose programose Komisija taiko lygių galimybių politiką. Kad tai būtų įgyvendinta praktikoje, ji aiškiai skatins neįgalius asmenis teikti paraiškas ir viso proceso metu skirs kandidatams tikslinę paramą ir pagalbą.

Europos išorės veiksmų tarnyba (EIVT) toliau įgyvendins savo veiksmų planą negalios srityje.

Pavyzdinė iniciatyva

Komisija priims **atnaujintą žmogiškųjų išteklių strategiją**, į kurią bus įtraukti veiksmai, skirti neįgaliųjų įvairovei ir įtraukčiai skatinti, ir ragina EPSO papildyti šias pastangas, bendradarbiaujant su kitomis įdarbinančiomis ES institucijomis.

Komisija taip pat:

- ✓ užtikrins, kad visomis neįgaliems darbuotojams ir visuomenės nariams skirtomis paslaugomis (pvz., prieinama IRT įranga ir internetiniams posėdžiams skirtomis priemonėmis) būtų nuolat **šalinamos kliūtys ir užkertamas joms kelias**;
- ✓ gerins visų Komisijos tarnybų vadovybės teikiamas **ataskaitas** apie įvairovę, įskaitant tinkamų sąlygų sudarymą neįgaliems darbuotojams.

8.2. Pastatų ir komunikacijos prieinamumas

Komisija ir EIVT nuolat gerina savo pastatų, skaitmeninės aplinkos ir komunikacijos prieinamumą ir dar labiau stengsis užtikrinti prieinamumą, įskaitant inovatyvius

projektus, gerins leidinių, visų pirma ES teisės ir politikos srityse, prieinamumą, rengs mokymus darbuotojams ir rems vertimą žodžiu į tarptautinę gestų kalbą ir iš jos.

Komisija:

- ✓ 2021 m. priims **Saityno prieinamumo veiksmų planą**, kuriuo bus dalijamasi ir kuris bus skatinamas visose ES institucijose, įstaigose ir agentūrose, siekiant užtikrinti, kad ES interneto svetainės, šiose interneto svetainėse skelbiami dokumentai ir interneto platformos atitiktų Europos prieinamumo standartus¹⁰⁶;
- ✓ iki 2023 m. pagerins savo **audiovizualinių pranešimų ir grafinio dizaino** paslaugų, taip pat leidinių ir renginių prieinamumą, įskaitant, kai tinkama, vertimą į gestų kalbą ir lengvai perskaitomo formato dokumentus;
- ✓ užtikrins visų Komisijos **naujai pradedamų naudoti pastatų prieinamumą**, atsižvelgiant į galimus priimančiųjų šalių miestų planavimo reikalavimus;
- ✓ užtikrins, kad Komisijos renginiai būtų organizuojami prieinamose **vietose**;
- ✓ užtikrins, kad iki 2030 m. visi Komisijos pastatai atitiktų **Europos prieinamumo standartus**, atsižvelgiant į priimančiųjų šalių miestų planavimo reikalavimus.

9. Informuotumas, valdymas ir pažangos vertinimas

Komisija kartu su valstybėmis narėmis papildys ir parems nacionalines kampanijas, labiau didins informuotumą ir kovos su stereotipais apie negalią. Ji toliau organizuos specialius renginius, visų pirma Europos neįgaliųjų dieną gruodžio 3 d. minint JT Tarptautinę neįgaliųjų dieną.

Komisija stiprins struktūrinį dialogą su neįgaliaisiais ir jiems atstovaujančiomis organizacijomis, užtikrins jų atstovavimą atitinkamuose politiniuose procesuose ir konsultacijas dėl atitinkamų Komisijos pasiūlymų. Ji toliau finansuos neįgaliųjų organizacijų darbą, kuriuo prisidedama prie JT neįgaliųjų teisių konvencijos įgyvendinimo pagal Piliečių, lygybės, teisių ir vertybių programą.

Pagal JT neįgaliųjų teisių konvencijos fakultatyvų protokolą neįgalieji, kurie teigia, kad nukentėjo nuo valstybės, kuri yra Konvencijos šalis, padarytų JT neįgaliųjų teisių konvencijos nuostatų pažeidimų, gali kreiptis į atitinkamą komitetą¹⁰⁷. Prie protokolo prisijungė ne visos valstybės narės, o pasiūlymas dėl Tarybos sprendimo dėl ES prisijungimo prie JT neįgaliųjų teisių konvencijos fakultatyvaus protokolo dar nepriimtas nuo 2008 m. Komisija atidžiai stebės valstybių narių prisijungimo prie fakultatyvaus protokolo pažangą ir atsižvelgdama į ją dar kartą išnagrinės, kaip ES ratifikavo JT neįgaliųjų teisių konvencijos fakultatyvų protokolą.

Komisija inicijuos darbą su Taryba, kad būtų atnaujinta ES deklaracija dėl ES kompetencijos JT neįgaliųjų teisių konvencijos reglamentuojamais klausimais, kaip 2015 m. rekomendavo JT neįgaliųjų teisių konvencijos komitetas¹⁰⁸. Atitinkamų ES teisės aktų skaičius gerokai išaugo nuo 2008 m. deklaracijoje išvardytų maždaug 40 iki daugiau kaip 130¹⁰⁹.

¹⁰⁶ Europos personalo atrankos tarnyba EPSO toliau gerins savo testų ir savo interneto svetainės prieinamumą, kad atitiktų [Saityno turinio prieinamumo gaires](#).

¹⁰⁷ [Fakultatyvus protokolas; ratifikavimo padėtis](#): 21 valstybė narė.

¹⁰⁸ JT komitetas, 2015 m., „[Baigiamosios pastabos dėl Europos Sąjungos pirminės ataskaitos](#)“.

¹⁰⁹ Komisijos tarnybų dokumentas (SWD(2017) 29 final) [Pažangos ataskaita dėl 2010–2020 m. Europos strategijos dėl negalios įgyvendinimo](#).

9.1. ES sistemos stiprinimas pagal JT neįgaliųjų teisių konvenciją

ES, kaip JT neįgaliųjų teisių konvencijos šalis, turi sukurti sistemą, kuri padėtų skatinti, apsaugoti ir stebėti Konvencijos įgyvendinimą.

Šiuo tikslu sukurta speciali ES sistema¹¹⁰, kurią sudaro Europos ombudsmenas, Europos Parlamento Peticijų komitetas, Pagrindinių teisių agentūra ir Europos neįgaliųjų forumas; jie visi savo užduotis atlieka nepriklausomai, bet koordinuoja veiksmus. ES sistema prižiūri JT neįgaliųjų teisių konvencijos sritis, kuriose valstybės narės perdavė kompetenciją ES, taip pat stebi, kaip ES institucijos įgyvendina JT neįgaliųjų teisių konvenciją.

Kad šis ES lygmens mechanizmas būtų veiksmingesnis, Komisija:

- ✓ 2022 m. išnagrinės **ES sistemos veikimą** ir tuo remdamasi pasiūlys veiksmus;
- ✓ organizuos Komisijos kaip ES ryšių punkto ir ES sistemos **metinį dialogą**.

9.2. Patikimos stebėsenos ir ataskaitų teikimo užtikrinimas

Remdamasi patirtimi, įgyta įgyvendinant 2010-2020 m. Europos strategiją dėl negalios, Komisija nustatys šios strategijos įgyvendinimo stebėsenos sistemą, kuri taip pat prisidės rengiant Europos semestrą, socialinių rodiklių suvestinę ir įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus.

Pažangos valstybėse narėse stebėseną bus grindžiama geresniu statistinių duomenų apie neįgaliųjų padėtį rinkimu ir informacija apie nacionalinę politiką bei praktiką, papildančia valstybių narių ataskaitas specialiam JT komitetui. Naujoje suvestinėje bus pateikta pažanga, padaryta įgyvendinant veiksmus ES lygmeniu pagal šią strategiją, taip pat veiksmus, kuriais Komisija ragina veikti valstybes nares. Komisija toliau stebės, kaip įgyvendinami ES teisės aktai dėl negalios. Be to, ji svarstys, ar patobulinti veiksmus remiantis šios strategijos laikotarpio vidurio ataskaita.

ES vardu Europos Komisija, kaip ES ryšių punktas, JT neįgaliųjų teisių konvencijos komitetui reguliariai teikia ataskaitas dėl Konvencijos įgyvendinimo ES. Tuo tikslu Komisija rinks informaciją, be kita ko, iš Europos Parlamento ir Tarybos, taip pat iš Komisijos tarnybų¹¹¹.

Kad stebėseną būtų veiksminga, būtina reikalingi kokybiški duomenys ir ilgalaikiai moksliniai tyrimai. Tai apima įžvalgas apie tai, ką neįgaliesiems reiškia perėjimas prie žaliosios ekonomikos ir skaitmeninė pertvarka. Nors Eurostatas teikia pagrindinių sričių tyrimų duomenis, esami duomenys renkami ne visose susijusiose srityse ir pateikiami nepakankamai dažnai, kad būtų galima nustatyti tendencijas.

Komisija stiprins duomenų rinkimą visose srityse, kuriose nustatyta spragų¹¹², įskaitant duomenis apie globos įstaigose gyvenančius asmenis, ir mokslinius tyrimus negalios srityje pagal ES bendrąją mokslinių tyrimų ir inovacijų programą „Europos horizontas“ (2021-2027 m.), integruojant tarpsektorinį požiūrį. Remdamasi išsamesnių duomenų rinkiniu, Komisija stiprins negalios stebėseną Europos semestro kontekste.

¹¹⁰ [Peržiūrėta ES lygmens sistema](#), kad atitiktų JT neįgaliųjų teisių konvencijos 33 straipsnio 2 dalį.

¹¹¹ [Ataskaitų teikimas](#): kita informacija renkama iš ES institucijų, agentūrų ir įstaigų.

¹¹² Pavyzdžiui, globos įstaigose gyvenančių neįgaliųjų, sveikatos priežiūros, humanitarinės pagalbos, užimtumo srityse.

Komisija taip pat:

- ✓ 2021 m. parengs ir paskelbs šios strategijos tikslų ir veiksmų **stebėsenos sistemą**;
- ✓ ne vėliau kaip iki 2023 m. parengs naujus **negalios rodiklius** ir aiškias įgyvendinimo gaires. Jiems turėtų priklausyti rodikliai dėl vaikų ir neįgaliųjų padėties užimtumo, švietimo, socialinės apsaugos, skurdo ir socialinės atskirties, gyvenimo sąlygų, sveikatos, naujų ryšių technologijų naudojimo srityse, kuriais turėtų būti grindžiami ES socialinių rodiklių suvestinės rodikliai, Europos semestro darnaus vystymosi tikslai;
- ✓ 2024 m. parengs šios strategijos įgyvendinimo pažangos **ataskaitą** ir prireikus atnaujins jos tikslus ir veiksmus;
- ✓ parengs **duomenų rinkimo strategiją**, atitinkamai nukreips valstybes nares ir pateiks esamų duomenų šaltinių ir rodiklių, įskaitant administracinius duomenis, analizę.

10. Išvada

Šia strategija Komisija įsipareigoja kartu su valstybėmis narėmis per ateinančią dešimtmetį toliau siekti, kad neįgaliųjų gyvenimas visose srityse ES ir už jos ribų reikšmingai pagerėtų. Per ateinančią dešimtmetį ši strategija padės valstybėms narėms ir ES institucijoms įgyvendinti JT neįgaliųjų teisių konvenciją. Įgyvendinant šioje strategijoje numatytas iniciatyvas bus prisidedama prie diskriminacijos mažinimo ir pagalbos neįgaliesiems vienodomis teisėmis su kitais asmenimis pasinaudoti visomis žmogaus teisėmis, pagrindinėmis laisvėmis ir ES teisėmis, iki 2030 m. pasiekti didžiausią savarankiškumą, dalyvavimo lygį ir turėti deramas gyvenimo sąlygas.

Strategijos tikslams pasiekti reikia tvirto valstybių narių įsipareigojimo skatinti politiką ir veiksmus, kuriais bus sukurta prielanki aplinka, įtraukios, labai kokybiškos švietimo ir sveikatos priežiūros sistemos, neįgaliesiems atverti veiksmingi keliai į tinkamą užimtumą.

Suteikus daugiau galimybių neįgaliesiems visapusiškai dalyvauti ir prisidėti pereinant prie įtraukios, žaliosios ir skaitmeninės ekonomikos ir visuomenės, taip pat prisidėti prie mūsų demokratijos, bus dar kartą patvirtintos Sutartyse įtvirtintos ES vertybės. Strategija labai prisidės prie Lygybės sąjungos kūrimo ir sustiprins neįgaliųjų teises visame pasaulyje.

Komisija ragina Europos Parlamentą ir Tarybą dirbti kartu ir rodyti pavyzdį įgyvendinant JT neįgaliųjų teisių konvenciją ir ES, ir nacionaliniu lygmenimis. **Ji prašo Tarybos priimti išvadas dėl šios strategijos.**